

**DİYARBAKIR İLİNDE FAALİYET
GÖSTEREN BAĞCILIK İŞLETMELERİNİN
YAPISI, ÜRETİM ve PAZARLAMA
SORUNLARI**

ÖMER YILDIZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI
Prof. Dr. Gülistan ERDAL
26.12.2019**

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DIYARBAKIR İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN BAĞCILIK İŞLETMELERİNİN
YAPISI, ÜRETİM ve PAZARLAMA SORUNLARI

ÖMER YILDIZ

TOKAT
Kasım - 2019

Ömer YILDIZ tarafından hazırlanan “**Diyarbakır İlinde Faaliyet Gösteren Bağcılık İşletmelerinin Yapısı, Üretim ve Pazarlama Sorunları**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 24 EKİM 2019 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği / Oy Çoğunluğu ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI’nda YÜKSEKLİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

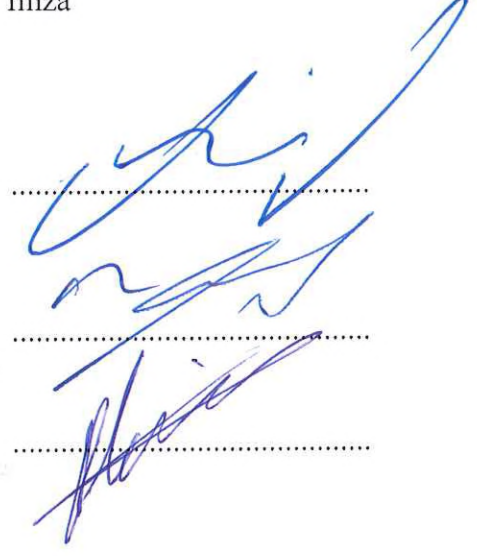
Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Prof. Dr. Gülistan ERDAL
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Hilmi ERDAL
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Bekir AYYILDIZ
Yozgat Bozok Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Cetin CEKİÇ
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü
30-12/2019

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdığı yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

ÖMER YILDIZ

2.12.2019

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİYARBAKIR İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN BAĞCILIK İŞLETMELERİNİN YAPISI, ÜRETİM VE PAZARLAMA SORUNLARI

ÖMER YILDIZ

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. GÜLİSTAN ERDAL)

Bu çalışma Diyarbakır ilini temsil eden 255 adet bağ işletmelerinde yürütülmüştür. Veriler 255 üreticiden anket yoluyla elde edilmiştir. Çalışmayla elde edilen verilerin ışığında üreticilerin eğitim durumları, yaş durumları, bağ işletmelerinin büyüklük durumları ve üreticilerin örgütlenme durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma ile ayrıca Diyarbakır ilinde bağ alanı, üzüm üretim miktarları, yöreye özgü yöresel çeşit varlığı, yetiştirme tekniği ve kültürel uygulamalar konusunda üretim boyutlarının ortaya konulması ürünün değerlendirilmesi, satışı ve pazarlanmasına yönelik sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve bu sorunların çözülmesine yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Anket çalışmasının sonuçlarına göre; bağcılıkla uğraşan üreticilerin eğitim düzeyi (% 60.2’i ilkökul ve altı) düşüktür. Ankete katılan üreticilerin orta yaşlı olduğu saptanmıştır(%72.8’ i 21-60 arası). Bağ alanlarının % 89’u 30 da altında olarak belirlenmiştir.

İşletmecilerin büyük bir çoğunluğunun (%89.8) bağ arazilerinin kendi mülkiyetleri olduğu saptanmıştır. Bağcılık yörede aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. Üreticilerin tamamının kooperatif ya da birlik üyesi olmadıkları belirlenmiştir. Tesis kurulum aşamasında araştırma yaparak üzüm üretim tekniğini iyi bilen, bağcılık faaliyetinin işçilik gerektirdiğini ve daha fazla tarımsal bilginin üretimi arttıracığını belirten üretici oranı %19.1 olarak saptanmıştır.

2019 65 SAYFA

ANAHTAR KELİMELELER: Bağcılık, Diyarbakır ili, Sorunlar, Çözüm Önerileri

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE STRUCTURE, PRODUCTION AND MARKETING PROBLEMS OF VITICULTURE ENTERPRISES OPERATING IN DIYARBAKIR PROVINCE ÖMER YILDIZ

**TOKAT GAZIOSMANPASA UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES**

DEPARTMENT OF AGRICULTURAL ECONOMICS

PROF. DR. GÜLİSTAN ERDAL

This study consists of surveys of 255 vineyard producers in Diyarbakır province. Data were obtained from questionnaires conducted to 255 vineyard producers. In the light of the data obtained from the study, it was aimed to determine the educational status of the producers, the age conditions, the size of the vineyards and the organizational status of the producers. In this study, it has been tried to determine the production dimensions in vineyard area, grape production quantities, local varieties, cultivation techniques and cultural practices in Diyarbakır province, to determine the problems regarding the evaluation, sale and marketing of the product, and to propose solutions for these problems. According to the results of the survey; The level of education of the producers engaged in viticulture is low (60.2% of them are primary school and below). The surveyed producers were found to be middle aged (72.8% between 21-60). 89% of the vineyard areas were determined to be under 30 acres. The majority of the operators (89.8%) own the ownership of the vineyards. Viticulture is generally carried out in the form of family business. Producers are not members of cooperatives or associations. During the installation phase of the facility, the rate of producers who knew the grape production technique by making research and stated that viticulture requires labor and more agricultural information would increase production was determined as 19.1%.

2019, 65 PAGE

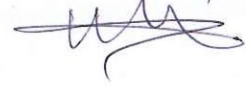
KEYWORDS: Viticulture, City Of Diyarbakır, Problems, Solution Suggestions

ÖNSÖZ

“Diyarbakır İlinde Bağcılığın Gelişimi Ve Ekonomik Yapısı ” konulu yüksek lisans tezinin seçiminde, uygulanmasında ve çalışma süresince yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Gülistan ERDAL’ a, teşekkür ederim. İşletmelere ulaşmam konusunda bana yardım eden ziraat mühendisi Ercan AKMEŞE ve ilçe tarım çalışanı Kenan KAMILOĞLU’ na teşekkür ederim. Tezimin yazımında ve çalışmanın her aşamasında desteklerini esirgemeyen kıymetli arkadaşlarım Arş. Gör. Serap ORUÇ’ a ve Aslı KAMILOĞLU’ na teşekkür ederim.

ÖMER YILDIZ

2.12.2019

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGE VE KISALTMALAR	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
ÇİZELGE LİSTESİ	vii
1.GİRİŞ	1
2.KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE KURAMSAL BİLGİLER.....	3
3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	15
3. 1.Materyal	15
3. 2.Yöntem.....	15
3.2.1.Araştırmada kullanılan anket sayısını belirlemek için kullanılan yöntem.....	15
3.2. 2.Verilerin analizi aşamasında uygulanan yöntem.....	16
3.ARAŞTIRMA BULGULARI.....	17
4.1.Üreticilerin Sosyo- Demografik Özellikleri.....	17
4.2.Üreticilerin Tarımsal faaliyet ve arazi değerleri	18
4.3.Üreticilerin bağcılık faaliyeti ile uğraşma nedenleri	19
4.4.İşletmelerin bağ tesisi kurulumundaki süreçleri... ..	19
4.5.İşletmelerin bağ tesisi için fidan seçimi süreçleri... ..	23
4.6.İşletmelerin bağ tesislerindeki arazi bakım, sulama ve toprak analizi ile ilgili işlemleri... ..	24
4.6.1. Toprak analizi.....	24
4.6.2. Sulama analizi.....	25
4.6.3. İlaçlama ve gübreleme.....	26
4.6.4. Alet, ekipman, işgücü varlığı ve tarımsal sigorta.....	28
4.7.Ürün pazarlama.....	29
4.7.1.Hasat.....	29
4.7.2. Depolama.....	32
4.8.GZFT Analiz.....	38

4. SONUÇ.....	41
KAYNAKLAR	44
ÖZGEÇMİŞ	54

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

°C	Santigrad Derece
Da	Dekar
g	Gram
ha	Hektar
kg	Kilogram
N	Kuzey
NW	Kuzey Batı
S	Saat
S	Güney
sn	Saniye
%	Yüzde
W	Batı

Açıklama

Kısaltmalar

A.B.	Avrupa Birliği
A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri
C.V	Varyasyon Katsayısı
FAO	Birleşik Devletler Gıda ve Tarım Örgütü
FAOSTAT	Birleşik Devletler Gıda ve Tarım Örgütü Veri Tabanı
IFAD	Uluslararası Tarım kalkınma Fonu
K.T	Kareler Toplamı
K.O	Kareler Ortalaması
Ö.D	Önemli Düzeyde Farklılık Yok
SE	Güney Doğu
SW	Güney Batı
S.D	Serbestlik Derecesi
SYDV	Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

Açıklama

ŞEKİL LİSTESİ

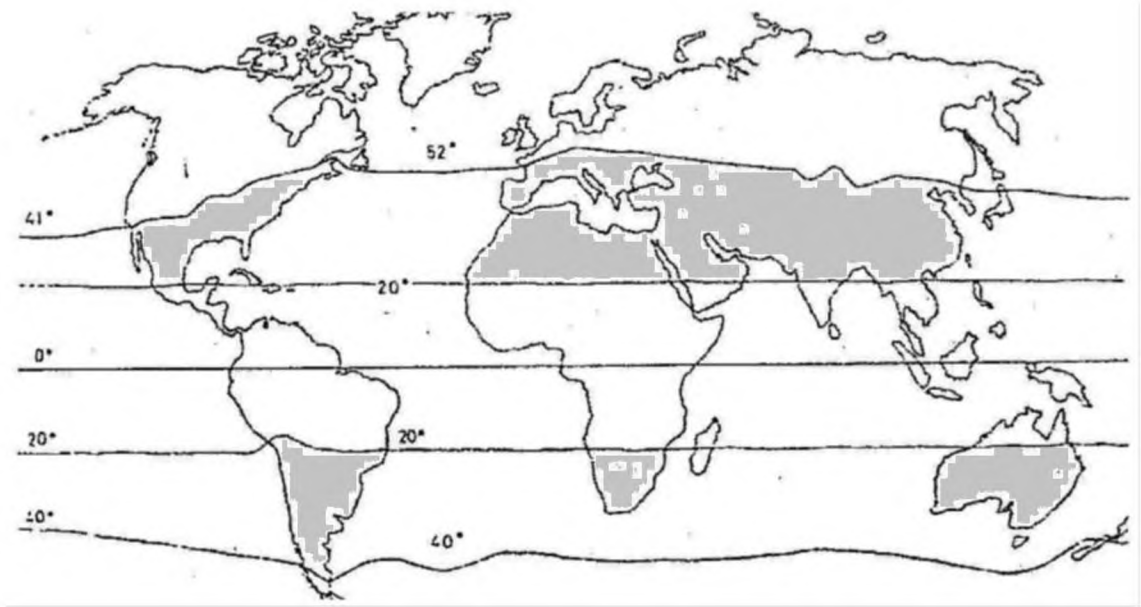
<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1.Dünyada bağcılığın yapıldığı yerler.....	1
Şekil 2.1.Üzüm üretim alanına göre ülke sıralaması (Ha).....	7
Şekil 2.2.Toplam üzüm üretim miktarına göre ülke sıralaması(Ton).....	9
Şekil 2.3.Türkiye üzüm üretim haritası.....	10
Şekil 2.4.Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri haritası.....	10
Şekil 2.5.Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri üzüm üretim verileri (Da, Ton).....	11
Şekil 2.6.Diyarbakır ili merkez ve ilçeleri haritası.....	13
Şekil 2.7.Diyarbakır ilçelerine ait üzüm üretim verileri (Ha, Ton).....	13
Şekil 4.1.Bağ tesisi kurulum aşamasında araştırma yapılan yerler.....	21
Şekil 4.2.Bağcılıkta kullanılan fidan tipleri.....	24
Şekil 4.3.Külleme hastalığının asma yaprağındaki ve salkımındaki belirtileri.....	26
Şekil 4.4.Mildiyö hastalığının asma yaprağındaki ve salkımındaki belirtileri.....	26
Şekil 4.5.Bağ kanseri hastalığının belirtileri (Anonim, 2019).....	27
Şekil 4.6.Üzümün değerlendirilme şekilleri.....	34
Şekil 4.7.Ürün pazarlama sorunları.....	36

ÇİZELGE LİSTESİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 2.1.Üzüm üretim alanına göre ülke sıralaması(Ha).....	7
Çizelge 2.2.Toplam üzüm üretim miktarına göre ülke sıralaması (Ton).....	8
Çizelge 2.3.Diyarbakır ilinde yaygın olarak üretimde kullanılan standart ve yöresel üzüm çeşitleri.....	12
Çizelge 2.4.Diyarbakır ilçelerine ait üzüm üretim verileri (Ha, Ton).....	14
Çizelge 4.1.Üreticilerin sosyo- demografik özellikleri.....	17
Çizelge 4. 2.Üreticilerin arazi mülkiyet durumları.....	18
Çizelge 4.3.Üreticilerin bağıcılığı tercih sebepleri.....	19
Çizelge 4.4.Üreticilerin bağ tesisi kurulum aşamasında araştırma yapma ve desteklerden yararlanma durumları.....	21
Çizelge 4.5.Fidan seçiminde dikkat edilen kriterler ve fidan temin yerleri.....	23
Çizelge 4.6.Üreticilerin bağıcılık konusunda bakım işlem verileri.....	24
Çizelge 4.7.Üreticilerin ürün değerlendirme şekli.....	32
Çizelge 4.8.Üreticilerin ürün satış şekilleri.....	35
Çizelge 4.9.Üreticilerin ürün pazarlama sorunları.....	36

1. GİRİŞ

Dünyada kuzey yarım kürede 20–52, güney yarım kürede ise 20-40 enlem dereceleri arasında yaygınlaşan bağcılık çok geniş bir alanda yapılmaktadır. Bağcılıkta yetiştirilen bitki asma veya omca denilen bitkidir. Birbirinden çok farklı görüşler bulunsa da asmanın, çok büyük çeşit zenginliği göstermesinden kaynaklı, ana vatanı olarak Kafkasya, Hazar Denizi'nin güneyi ve Kuzey Doğu Anadolu yöreleri gösterilmesine rağmen, bağcılık kültürünün 10000 yıl önceki dönemde Anadolu'da başladığını görülmektedir. Bunun kanıtı olarak Anadolu da bulunan *preslemeler* sonucu oluşmuş ve günümüze kadar gelmiş üzüm çekirdekleri gösterilmektedir. Bu da çok eski zamanlarda bile şarap yapımının gerçekleştiğini göstermektedir (Karabat, 2014). Dünyada bağcılık genel olarak kuzey yarım kürede yayılma göstermektedir (Şekil 1.1.) Bağcılığın bu enlem dereceleri dışına doğru yayılmasını önleyen en önemli faktör sıcaklık faktörüdür.

Şekil 1.1. Dünyada bağcılığın yapıldığı yerler(Karabat,2014)

Bağcılık için elverişli iklim kuşağı üzerinde bulunan ülkelerden birisi de Türkiye' dir. Türkiye, doğal *florasına* adapte olmuş ve varlığını sürdüren *Vitis vinifera L.* asma formlarına ait popülasyonların çokluğu ve bağcılık kültürünün kökeni olması nedeniyle zengin bir asma gen potansiyeline sahiptir. İklim koşullarının uygun olması ve asmanın *alel* gen yapısının birbirinden farklı olan yapısından dolayı çok geniş çeşit ve tür zenginliğine sahiptir. Üzümlerde çekirdeksizlik, erkencilik, geçicilik, verim ve kalite

yüksekliği gibi genetik karakterler ilk defa Anadolu'nun yerel çeşitlerinde ortaya çıkarak yayılmıştır (Karabat, 2014). Diyarbakır ilinin arazi şekli, toprak ve iklim özellikleri bağcılık için son derece elverişli bir yapı göstermektedir ve yöredeki bağcılık çok eskilerden bu yana yapılmaktadır. İlin bağcılık tarihi 5000 yıl öncesine kadar dayandığı kaynaklardan anlaşılmaktadır (Atalay ve ark., 2003). Diyarbakır ilinin, bağcılık potansiyelinin yüksek olmasına rağmen ilde halen geleneksel bağcılık yapılmaktadır. Bağların geleneksel sistemlerle kurulması ve yetiştirilmesi, küçük ölçekli işletme yapısı, bağ bakımlarının azlığı ve örgütlenme eksikliği, gibi nedenlerin mekanizasyonu zorlaştırdığı, ürün maliyetini arttırdığı, verim ve kaliteyi olumsuz yönde etkilemesi gibi önemli sıkıntılara sebep olmaktadır. Bölgede modern bağcılık uygulamalarının yapılmaması nedeniyle birim alandan düşük verim alınmaktadır. Bölgede bağcılığı geliştirmek için modern bağcılık tekniğinin yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir. Her geçen yıl gerilemekte olan Diyarbakır ili bağcılık işletmelerinin birincil kaynaklardan elde edilen veriler ile tespit edilmiş olan sorunlarının tespiti açısından çalışma önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile Diyarbakır ilinde bağ alanlarının tespiti, üzüm üretim miktarları, yöreye özgü *lokal* çeşitlerin varlığı, yetiştirme tekniği ve kültürel uygulamalar konusunda üretim boyutlarının ortaya konulması, ürünün değerlendirilmesi, satışı ve pazarlanmasına yönelik sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve bu sorunların çözülmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Çalışmada giriş bölümünde çalışmanın önemi, amacı ve kapsamı açıklanmıştır. İkinci bölüm, konu ile ilgili kaynak özetlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, araştırmada kullanılan materyal yöntem açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, araştırma bulgularına yer verilerek, birincil ve ikincil kaynaklardan sağlanan veriler ışığında analizler yapılmış ve incelenmiştir. Beşinci bölümde ise, araştırma sonuçlarına kısaca yer verilerek önerilerde bulunulmuştur.

2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE KURAMSAL BİLGİLER

Akın ve ark.(2013), çalışmada Diyarbakır ili Çüngüş ilçesi üzüm üreticilerin örgütlenme ürünleri ve örgütlenmeye bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda üreticilerin sadece % 36.9'nun daha önce herhangi bir tarımsal kooperatife üye oldukları %96.7'sinin kooperatif hizmetlerinden hiç memnun olmadığı belirlenmiştir (Çüngüş ilçesinde bağcılık üzerine kurulmuş bir kooperatif bulunmamaktadır.)

Aktaş (2001), çalışmada bağcılığın tarihsel gelişiminden Türkiye ve Dünyada bağcılığın durumunu belirten dönemsel veriler sunulmuştur. Aynı zamanda *filoksera* zararlısının bölgesel olarak etkisi ölçülmüştür. Çalışmada aynı zamanda 1988- 1999 arası Türkiye ve Dünyadaki bağcılık sektörü ihracat durumu incelenmiştir. Pazarlama sorunları olarak, araçların ortaya çıkması, örgütlenmenin bulunmaması ürün kayıplarının fazla olması iş gücü yoğun bağcılık yapılması ihracatın az olması olarak belirlenmiştir.

Bahar ve ark.(2006), çalışmalarında son yıllarda bağcılıkta karşılaşılan bazı problemler irdelenmiş ve bunların çözümüne yönelik öneriler getirilmiştir. Önerileri; “Bağ bölgelerine uygun anaçlar önerilmeli, parsel büyüklüğü mekanizasyon için yeterli genişliğe getirilmeli, seçilecek olan anaçların Türkiye ve Dünyadaki talep durumları göz önünde bulundurulmalı, insan gücüne bağımlılığı azaltacak olan alet ve ekipman kullanılmalı, bağcılık ve şarapçılık entegre olmalı, bağcılık, uzun vadeli düşük faizli krediler ve devlet destekleri ile desteklenmeli” gibi öneriler çalışmada sunulmuştur.

Çakır ve ark.(2014), çalışmada Diyarbakır ili Eğil ilçesinde oransal örnek hacmi yöntemi kullanılarak 100 adet bağcılık işletmesinde anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda üreticilerin eğitim, yaş, örgütlenme durumları, bağcılık işletmelerinin büyüklük durumları belirlenmiştir. Sonuçta üreticilere bağcılık konusunda tarımsal bilgilendirmelerin yapılması ve üreticilerin gelirlerinin iyileştirilmesi için düzenlemeler yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Çakır ve ark.(2017), çalışmada Diyarbakır ili Dicle ilçesinde 100 adet bağ işletmesinde anket çalışması yapılmış olup, elde edilen veriler ışığında bağcılık işletmelerinin

yapısal, ekonomik analizleri yapılmıştır. Üreticilerin yaş eğitim durumları bağ işletmelerinin büyüklüğü ve örgütlenme durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada üreticilere bağcılık konusunda gerekli bilginin verilmesi üreticilerin gelirlerinin iyileştirilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği öngörülmüştür. Araştırmanın anket sayısı oransal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

Çelik ve ark.(2015), çalışmada Türkiye bağcılığındaki 2004- 2008 dönemindeki gelişmeler ele alınmış olup bağcılık verileri hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca çalışmada üretim hedefleri olarak; Bağcılığın geliştirilmesi için bölgelerin *ekolojik* yapıları dikkate alınmalıdır. Üretim, yurtiçi ve yurt dışı pazar taleplerine göre çeşitlendirilmelidir. (Sofralık, şıralık, şaraplık, pekmez, sirke, pestil, köfter, sucuk vb.) Üretim verimliliğinin artırılması için verimlilik artışı yönlü planlamalar yapılmalıdır. Gerçek bağ alanlarının ve üretim değerlerinin tespiti temel hedef olmalıdır. Bağcılık desteklemeleri artırılmalıdır. Bağcılık reformu çalışmaları ile iyi tarım ve organik tarım gibi sürdürülebilir tarım teknikler hakkında üreticilerden başlayarak, ürünü işleyen pazarlayan ve tüketen kesimlerin bilinçlendirilmesi önemli olarak görülmüştür.

Dilli ve ark.(2003), çalışmada sofralık, şaraplık, kurutmalık üzümlerde aranan özelliklere yer verilmiş ve üzüm çeşitlerinin özellikleri açıklanmıştır.

Güven ve ark.(2008), çalışmada organik ürün üretimine önem verildiği günümüz koşullarında organik şarap üretimi incelenmiştir. Çalışmada organik şarap üretimi ve geleneksel şarap üretimi karşılaştırılması yapılmıştır. Karşılaştırma , “Organik üretimde ürün toplama dönemi emek yoğun iş gücüne dayalı iken, geleneksel üretim mekanizasyon kullanımına daha uygundur. Organik üretimde üzüm daha çabuk ezildiği için işlem basamakları arasında bekletilmesine izin verilmemektedir. Üzümün bekletilmesi durumunda şıradan tortu ayırmak amacıyla soğuk uygulamasından yararlanılmaktadır. Antioksidan *antibakteriyel* veya diğer amaçlarla olsun SO₂ miktarının en az düzeyde olmasına dikkat edilmelidir. Organik şarap üretiminde doğal *fermantasyon* tercih edilmelidir.” Şeklinde özetlenebilir.

Güngör ve ark.(2012), çalışmada üretici gelirlerinin artırılması ve yeter gelirli işletmeler haline dönüştürülmesi olanakları tartışılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemine göre Tekirdağ da seçilen 95 üretici ile anket çalışması yapılmıştır. Üreticiler gelirlerini maksimize edebilmek için sofralık/ şaraplık üzüm üretiminden hangisini seçeceği konusunda zorlanmaktadır. Çalışmada belirtilen sorunları: “Bağcılık işletmeleri yapısal olarak küçük ve çok parçalı arazilerden oluşmaktadır. Bu yapı üretim, ürün işleme, pazarlama gibi faaliyetlerinde işletmeleri dezavantajlı kılmaktadır. İşletmeler fiyata oldukça duyarlıdır. Küçük üreticiler şaraplık üzüm bağlarını sofralık üzüm bağlarına dönüştürme eğilimindedir. Köyden kente göç fazladır. Özel Tüketim Vergisi ve Katma Değer Vergisi yüksek maliyet ve zorunlu yüksek satış fiyatları yatırımları olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışmada belirtilen çözüm önerileri: Üretici ve sanayici birbirine destek olmalıdır. Üreticiler sürdürülebilir üretim politikaları konusunda bilinçlendirilmelidir. Örgütlenme artırılmalıdır. Telli terbiye konusunda teşvik uygulanmalıdır. Yeni bağ tesisinde teşvik ve desteklemeler olmalıdır. Pratik eğitim çalışmaları artırılmalıdır. Soğuk hava depoları ve ürün paketleme tesislerinin kurulması özendirilmelidir. Sektörde vergi indirimi uygulanmalıdır. Üzüm çeşitlerinin ürün tanıtımları yapılmalıdır.” Şeklinde açıklanmıştır.

Korkutal ve ark.(2012), çalışmada asmanın iklim istekleri incelenmiş olup, Dünya bağlarında ve Türkiye bağlarında rakımın üzüm kalitesi üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Sonuçta rakım arttıkça, bağda emek artışı ile birlikte iş gücü de artar ve sonuçta maliyet yükselir. Ekstrem hava şartları üzüme zarar verir, bağ kurma ve sürdürme maliyeti artar, üzüm kalitesini artırmakta *mildiyö* ve küllenmeye karşı hassasiyeti azaltmakta, bağdan elde edilen karı arttırmakta bununla birlikte yüksek rakımın muhteşem üzümler ve şaraplar sunduğu belirtilmiştir.

Köse ve ark.(2003), çalışmalarında ekolojik tarımın tanımlamasını; ekolojik sistemde bu güne kadar uygulanmış hatalı uygulamalar sonucu kaybolmuş olan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini kapsamakta olup, esas olarak sentetik kimyasal tarım ilaçları, hormonlar ve mineral gübrelerin yerine, organik ve yeşil gübreleme, münavebe, toprağın muhafazası, bitkinin direncini artırma, doğal düşmanlardan yararlanmayı tavsiye eden, bütün bu olanakların kapalı bir sistemde oluşturulmasını öneren, üretimde sadece miktar artışının değil yanı sıra ürün kalitesinin

de yükselmesinin gerekli olduğunu savunan bir üretim şekli olarak tanımlaması yapılmıştır. Çalışmada organik bağcılığın Türkiye de ve Dünyada tarihsel gelişimi incelenerek Türkiye’ de 1980’li yıllar da başladığı belirtilmektedir. Çalışmada ilk kez organik bağcılık yapılan yerler İzmir ve Manisa çevresi olarak belirtilmiş, organik bağcılığın özellikle kurutmalık üzüm çeşitlerinde başlamış olduğu belirtilmiştir.

Odabaş (2012), Çalışmada asma kültürünün dünya üzerindeki dağılışı ve Doğu Anadolu’ nun doğal yapısı ile iklim faktörlerinin bölge bağcılığına etkileri *literatür* taramaları sonucu açıklanmıştır. Doğu Anadolu bağcılığının Türkiye bağcılığı içerisindeki yeri saptandıktan sonra bölge bağcılığının geliştirilmesi için teknik ve kültürel tedbirler belirtilmiştir. Çalışmada Doğu Anadolu bölgesi bağcılığı ve iklim koşulları açıklanmıştır.

Özdemir (2016), çalışmada Diyarbakır ili üzüm üretim verileri incelenmiş sonucunda 69 farklı özellikte yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşidi tespit edilmiştir. Üretilen üzümlerin mevcut değerlendirme şekillerine yer verilmiştir. Yapılan çalışmada çeşit çokluğu yerine bölgede yetişmeye uyumlu daha verimli ve kaliteli yerel ve standart çeşitler ile daha verimli bağcılık yapılması gerekmektedir. Üzümlerin değerlendirilme şekillerinin pazara yönelik çeşitlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Özdemir (2016), çalışmada Diyarbakır ilinde bağcılık alanında yapılan araştırmalar incelenmiştir. Yapılan çalışmalarda Bölgede farklı örneklerden toplanan 68 adet yabani asma tiplerinde *morfolojik karakterizasyon* çalışmaları yapılmış olduğu vurgulanmaktadır. Diyarbakır ilinin sahip olduğu organik üzüm yetiştirme potansiyelini geliştirmek amacıyla Karacadağ Kalkınma Ajansı Güneydoğu Anadolu Projesi Organik Değer Zinciri Pilot Projeler Mali Destek Programı Desteğiyle ‘Diyarbakır İlinde Organik Üzüm Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması’ isimli bir proje Dicle İlçesi’nde yürütüldüğü belirtilmiştir. Proje ile Diyarbakır ilinde organik üzüm değer zincirinin güçlendirilmesi ve organik üzüm sektöründeki tüm ilgili aktörler arasında sürdürülebilir nitelikte bölgesel, ulusal ve uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bağcılık eğitim seminerleri kapsamında ise Diyarbakır ilinde bağcılık açısından önemli potansiyele sahip 6 ilçede (Çermik, Çüngüş, Ergani, Dicle, Hani ve Silvan) Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü’nde görev yapmakta olan Bağ

Yetiştirme ve Bağ Islahı konusunda uzman kişiler tarafından, bağcılık ile uğraşan çiftçilere eğitim seminerleri verilmiş olduğu belirtilmektedir.

Sağlam ve ark.(2018), çalışmada üzüm ile ilgili kavramların, tarihteki ve mitolojideki yerleri arkeolojik çalışma sonuçları gerekli literatür taramaları ışığında Dünya ve Türkiye açısından incelenmiştir.

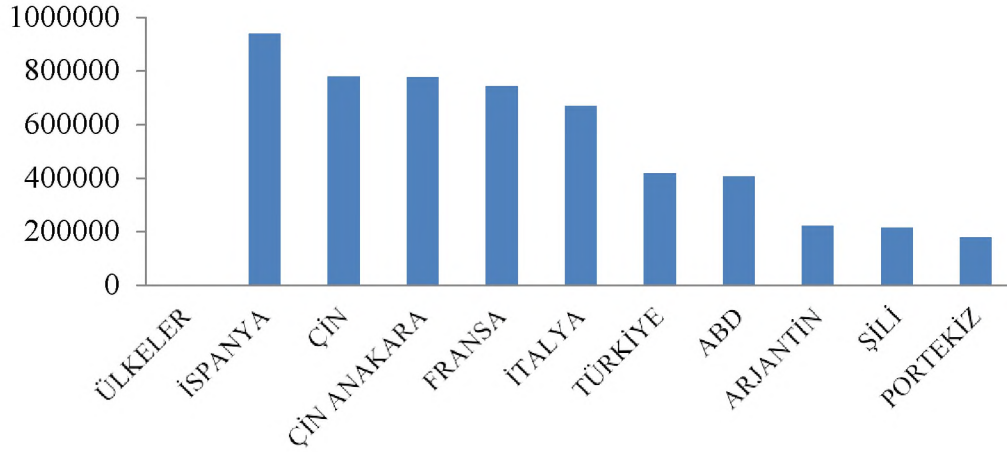
Turanlı (2017), çalışma ile bazı bağ zararlıları ve mücadele yöntemleri kısaca açıklanmaya çalışılmıştır. Bunlar içinde tüm bağ alanlarında en yaygın olanı ve üretim sezonunun sonuna kadar kimyasal mücadelenin hala gerekli olduğu zararlının salkım güvesi olduğu belirtilmiştir. Bu zararlıyla mücadelede kimyasal mücadeleye alternatifler konusunda da bilgilerde verilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, zararlılarla mücadelede tüm savaş yöntemlerini bir bütün olarak ele alan, uygun olanlarının insan ve çevre sağlığına en az olumsuz etki hedefiyle tavsiye edildiği “Entegre Savaş” yöntemi önerilmiştir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2017 yılı verilerine göre Dünyada toplam “7 709 940 ha” üzüm üretim alanı bulunurken Türkiye de üzüm üretilen alan “416 907ha” dır. Üzüm üretim alanına göre ülke sıralaması Çizelge 2. 1’de verilmiştir.

Çizelge 2.1. Üzüm üretim alanına göre ülke sıralaması(Ha)

Ülkeler	Üretim Alanı (Ha)
İspanya	939 283
Çin	778 585
Çin anakara	775 975
Fransa	743 924
İtalya	670 085
Türkiye	416 907
Amerika Birleşik Devletleri	404 969
Arjantin	220 848
Şili	215 000
Portekiz	178 884

Kaynak: (Anonim, 2017)

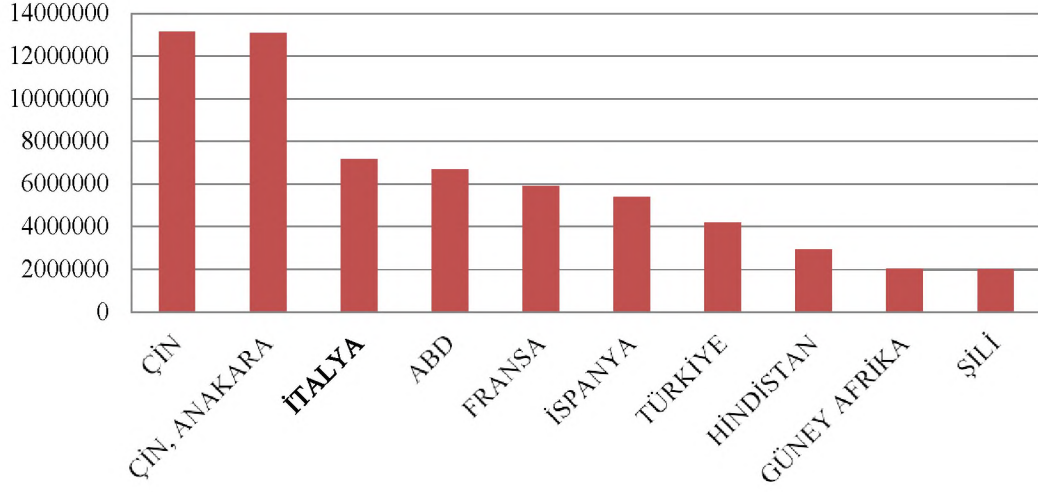
Şekil 2.1. Üzüm üretim alanına göre ülke sıralaması (Ha) (Anonim,2017)

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) , 2017 yılı verilerine göre Dünyada toplam 87 437 371 ton üzüm üretimi yapılmakta iken Türkiye’ de 4 200 000 ton üretim yapılmaktadır. Toplam üzüm üretim miktarına göre ülke sıralaması Çizelge 2. 2. ’ de görüldüğü gibidir.

Çizelge 2.2. Toplam üzüm üretim miktarına göre ülke sıralaması (Ton)

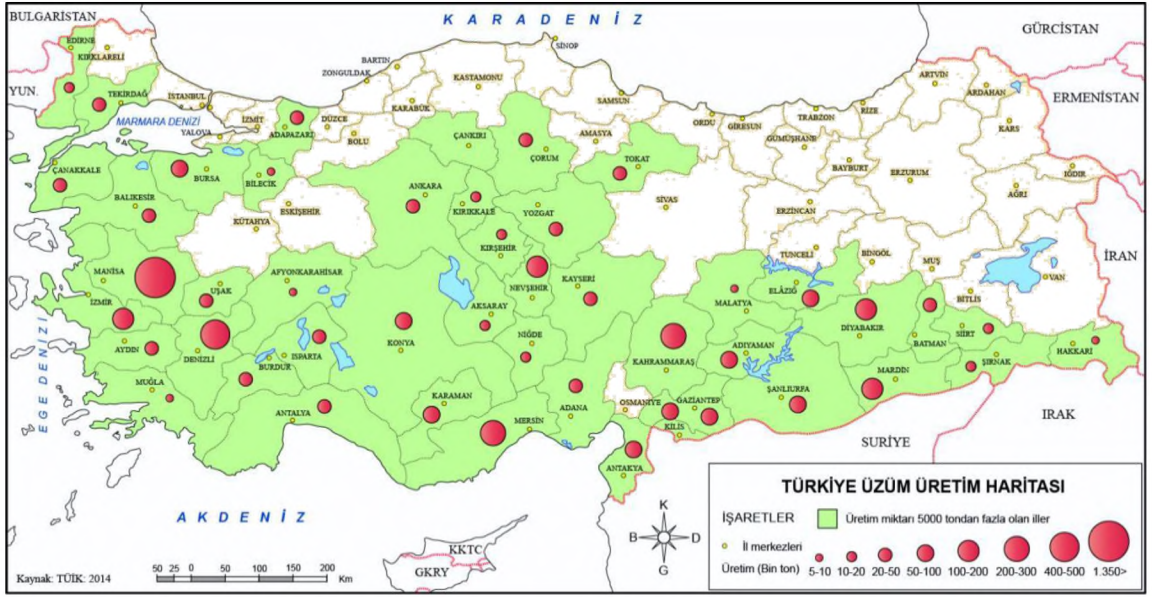
Ülkeler	Üretim Miktarı (Ton)
Çin	13 160 788
Çin, anakara	13 083 000
İtalya	7 169 745
Amerika Birleşik Devletleri	6 679 211
Fransa	5 915 882
İspanya	5 387 379
Türkiye	4 200 000
Hindistan	2 922 000
Güney afrika	2 032 582
Şili	2 000 000

Kaynak: (Anonim, 2017)

Şekil 2.2. Toplam üzüm üretim miktarına göre ülke sıralaması (Ton) (Anonim, 2017)

Çizelgelerde de görüldüğü üzere Dünyada üzüm üretim alanı olarak bakıldığında 6. Sırada olan Türkiye üzüm üretimi miktarı olarak 7'inci sırada bulunmaktadır. Türkiye, bağ alanı ve üzüm üretiminde dünyanın önemli ülkeleri arasında yer almaktadır. Ülke genelinde bağcılık iklim standartlarının ve yetiştirme şartlarının uygunluğu nedeniyle birçok üreticinin geçim kaynağını oluşturmaktadır. Dünyada bağcılık için en uygun iklim kuşağında yer alan Türkiye, asmanın birçok türünün bulunduğu ve ilk kez ıslah edildiği coğrafyanın merkezinde bulunmasından kaynaklı, çok eski ve köklü bir bağcılık tarih ve kültürü ile zengin bir asma çeşit potansiyeline sahiptir. Üzümlerde çekirdeksizlik, erkencilik, geçicilik, verim ve kalite yüksekliği çok önemli genetik karakterler olup, bu karakterler ilk defa Anadolu'nun *lokal* çeşitlerinde ortaya çıkmış ve yayılmıştır (Karabat, 2014). Türkiye' de 1200 çeşit sofralık, kurutmalık, şaraplık ve şıralık üzüm yetiştirilmektedir. Üzüm Türkiye'de sofralık, kurutmalık ve şaraplık tüketim şekillerinin dışında hiç bir ülkede görülemeyecek kadar farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Bunlara; üzüm suyu, hardaliye, pepeçura, koruk suyu, pekmez, bulama, kesme, pestil, dilme, tarhana, köme, bastık, köfter, çek çek, konserve, turşu, sirke, koruk suyu, koruk turşusu örnek olarak sayılabilir. Bitki türlerinde bitkinin en çok değişim gösterdiği yer doğum merkezi olarak kabul edilmektedir. (Fidan, 1985).

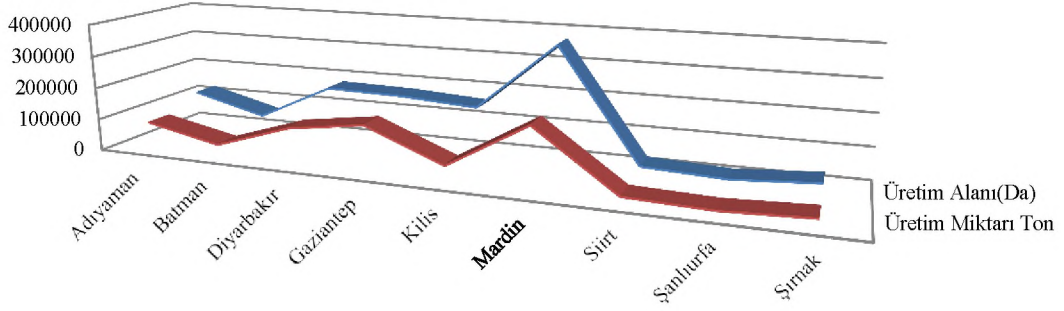
Şekil 2.3. Türkiye üzüm üretim haritası (Anonim, 2019)

Türkiye bağcılık istatistikleri 2018 yılı TÜİK kayıtlarına göre incelendiğinde bağ alanı bakımından, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi'nden sonra ikinci sırada yer almaktadır. Üzüm üretimi bakımından incelendiğinde ise Türkiye' de üretilen 3 933 000 ton toplam üzüm üretiminin 597 585 ton' u Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri tarafından karşılanmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Türkiye' nin toplam üzüm üretiminin %15.2' ini gerçekleştirmektedir (Anonim, 2018). Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Türkiye' de bulunan toplam bağ alanlarının yaklaşık % 23.46'sını karşılayan önemli bir bölgedir. Diyarbakır ili toplam bağ alanı 178 359 da ile Türkiye' de bulunan toplam bağ alanlarının yaklaşık % 4.27si ile 6'ncı sırada, üzüm üretimi bakımından 109 938 ton olarak, %2.79'u ile 9'ncü sırada bulunmaktadır (Anonim, 2018).

Şekil2.4. Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri haritası (Anonim, 2019)

Şekil 2.5. Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri üzüm üretim verileri (Da, Ton) (Anonim, 2018)

Diyarbakır ili, bağcılık yönünden sofralık, kurutmalık, şıralık ve şaraplık üzüm çeşitlerinin hepsini bir arada içermesi yetiştirmelerine olanak sağlaması bakımından son derece önem arz etmektedir. Ayrıca Diyarbakır ilinin iklim koşullarının en erkenci çeşitlerden en geç olgunlaşana kadar, her türlü üzüm çeşitlerin yetiştiriciliğine de olanak sağlamaktadır. Bunun dışında, ilde yetişen bazı çeşitler yaygın olarak yöresel değerlendirme şekillerinden pekmez, pestil ve şıra yapımında kullanılmaktadır. Özellikle erken dönemde yetişen üzümün ülkemizde gerek iç, gerekse dış pazarlarda rahatlıkla satılabilmesi bu potansiyelin önemini daha da ortaya koymaktadır (Karataş ve ark., 2015). Bağcılık potansiyelinin yüksek olmasına rağmen, Diyarbakır ilinde halen geleneksel bağcılık tekniği uygulanmaktadır. *Filoksera* zararlısı, bağ kanseri, ölü kol gibi bağ zararlıları ve hastalıklarının yanında, bağların yaşlı olması, susuz bağcılık yapılması ve modern bağcılık tekniklerinin yeterince bilinmemesi gibi nedenlerle yörede bağcılık gittikçe gerilemektedir. Diyarbakır ilinin arazi şekli, toprak ve iklim özellikleri bağcılık için son derece elverişli bir yapı göstermektedir ve Diyarbakır ilinde bağcılık çok eskilerden bu yana yapılmaktadır. Yörenin çeşit zenginliği, gelecekte yapılacak kültür ıslah çalışmalarında gen kaynağı olarak önem taşımaktadır. Diyarbakır ilinde yetişen bazı üzüm çeşitleri Çizelge 4.3.te belirtilmiştir.

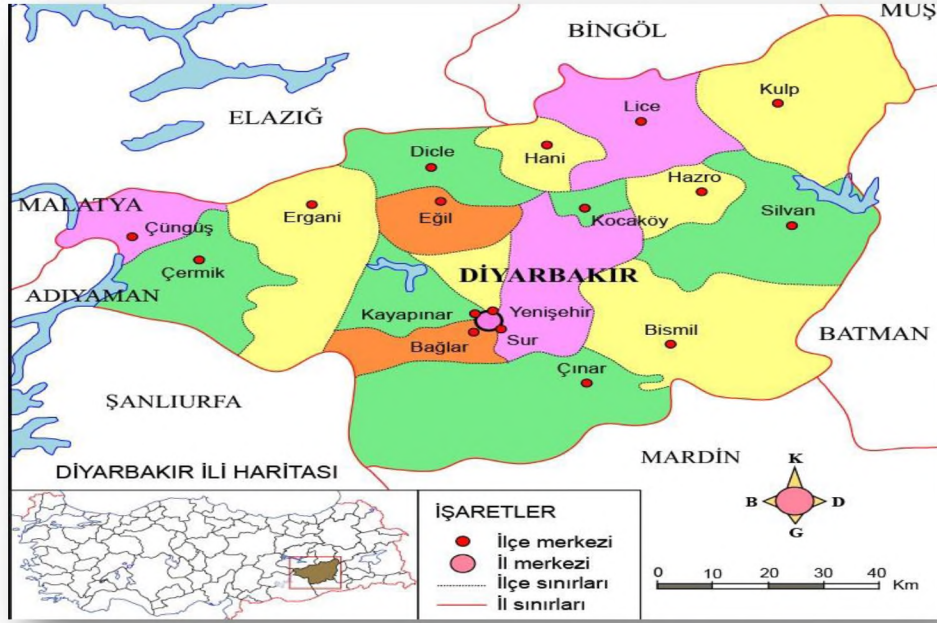
Çizelge 2.3. Diyarbakır ilinde yaygın olarak üretimde kullanılan standart ve yöresel üzüm çeşitleri

ÇEŞİT ADI	TANE RENGİ	DEĞERLENDİRİLME ŞEKLİ	STANDART/YÖRESEL
Ağdurahi	Beyaz	Sofralık	Yöresel
Abderi	Beyaz	Sofralık, kurutmalık	Yöresel
Ağek	Mavi-siyah	Sofralık, kurutmalık	Yöresel
Amorku	Mavi-siyah	Sofralık	Yöresel
Avkenek	Beyaz	Sofralık	Yöresel
Anzeli	Beyaz	Sofralık	Yöresel
Asuri	Kırmızı- siyah	Sofralık	Yöresel
Bağlıti	Kırmızı-mor	Kurutmalık	Yöresel
Balcani	Koyukırmızı-mor	Sofralık	Yöresel
Bastığı	Beyaz	Sofralık,şıralık	Yöresel
Batmani	Beyaz	Sofralık	Yöresel
Bizdok(beyaz)	Beyaz	Kurutmalık	Yöresel
Bizdok(siyah)	Siyah	Kurutmalık	Yöresel
Boğazkere	Siyah	Şaraplık	Standart
Borbobe	Siyah	Sofralık	Yöresel
Cıson	Beyaz	Sofralık	Yöresel
Çevka	Beyaz	Sofralık	Yöresel
Çirbet	Beyaz	Sofralık	Yöresel
Daye hırbo	Pembe	Sofralık	Yöresel
Doğano	Siyah	Sofralık	Yöresel
Eşgar	Beyaz	Sofralık, kurutmalık	Yöresel
Erkenisi(siyah)	Siyah	Sofralık	Yöresel
Erkenisi(beyaz)	Beyaz	Sofralık	Yöresel

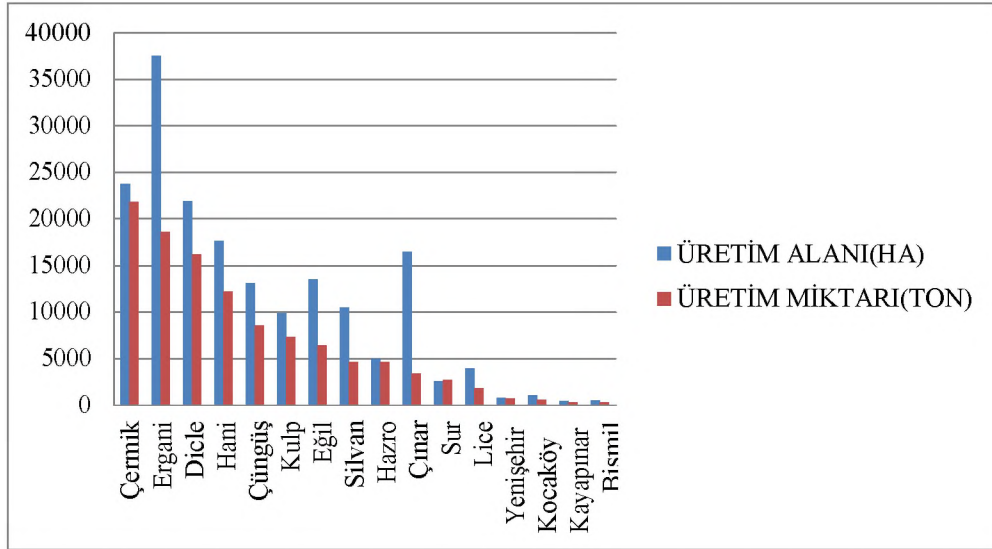
(Karataş ve ark., 2015)

Diyarbakır ilinin ekolojik özellikleri bağcılık için son derece uygun bir yapı göstermektedir ve bölgedeki bağcılık çok eskilere dayanmaktadır. İldeki bağcılık tarihinin 5000 yıl öncesine dayandığı belirtilmektedir (Atalay ve ark., 2003).

Şekil 2.6. Diyarbakir ili merkez ve ilçeleri haritası (Anonim, 2019)

Şekil 2.7. Diyarbakir ilçelerine ait üzüm üretim verileri (Ha, Ton)(Anonim, 2018)

Çizelge2.4. Diyarbakır ilçelerine ait üzüm üretim verileri (Ton)

İLÇELER	ÜRETİM ALANI(Ha)	ÜRETİM MİKTARI(Ton)
Çermik	23 773	21 791
Ergani	37 505	18 613
Dicle	21 877	16 150
Hani	17 616	12 181
Çüngüş	13 109	8 572
Kulp	9 819	7 283
Eğil	13 471	6 395
Silvan	10 463	4 627
Hazro	4 974	4 620
Çınar	16 479	3 367
Sur	2 573	2 679
Lice	3 938	1 829
Yenişehir	804	705
Kocaköy	1 025	559
Kayapınar	415	300
Bismil	518	267

Kaynak: (Anonim,2018)

Diyarbakır ilinde bağcılık potansiyeline fazlaca sahip olunmasına rağmen il genelinde halen geleneksel bağcılık yapılmaktadır. Bölgede modern bağcılık uygulamalarının yetersizliği nedeniyle birim alandan düşük verim alınmaktadır. Bölgede bağcılığı geliştirmek için modern bağcılık tekniğinin yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3. 1. Materyal

Araştırma modelinin tanımlayıcı ve bağıntılı olması gerekli verilerin sistematik bir şekilde toplanıp istatistiksel analize uygun olarak değerlendirilebilmesi için, veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Çalışmanın ana materyalini 2019 yılı Diyarbakır İlinde bulunan üzüm üretiminin yoğun olduğu ilçeler arasından gayeli olarak seçilmiş 4 ilçede bulunan 4000 işletme arasından oransal örnekleme yöntemi ile 255 bağıcılık işletmesi ile çalışılmaya karar verilmiştir. Belirlenen 255 bağıcılık işletmecisi ile yapılan anket çalışması sonucu elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırmada *literatüre* dayalı bölümün materyalini ise; konu ile ilgili makale, tez, rapor, internet kaynakları gibi dokümanlardan elde edilen ikincil veriler oluşturmaktadır.

3. 2. Yöntem

3.2.1. Araştırmada kullanılan anket sayısını belirlemek için kullanılan yöntem

Örnek hacmini belirlemek için oransal örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu şekilde 255 işletmenin *popülasyonu* temsil edeceği tespit edilmiş ve bu işletmeler ile yüz yüze görüşme yöntemiyle anket çalışması yapılmıştır. Yapılan örneklemede % 90 güven aralığı ($t=1.65$) ve ortalamadan % 5 sapma ile çalışılmıştır. Anket sayısı (örnek hacmi) aşağıdaki formül yardımı ile bulunmuştur (Çiçek ve Erkan, 1996).

$$n = \frac{N(pq)}{(N-1)D^2 + (pq)} \quad (1)$$

Burada;

n : örnek hacmi

p : incelenen birimin popülasyondaki oranı (prim sistemi uygulamasından

faaydalandığı düşünölen üreticilerin oranı 0.5 olarak alınmıştır)

q : $1-p$

D : d/t (d ; kabul edilebilir hata %5, t ; güven sınırı %90)

N : örnekleme çerçevesine ait toplam birim sayısı

3. 2. 2. Verilerin analizi aşamasında uygulanan yöntem

Çalışmada 255 bağıcılık işletmesine yaklaşık 54 adet anket sorusu yöneltilmiştir. Anket sorularına alınan cevaplar Excel ortamına aktarılmıştır. İşletmecilerin vermiş olduğu cevapların düzeyi frekans ve yüzde hesaplamalar ile belirlenmiştir. Belirlenen frekans ve yüzdeler özet tablolar halinde sunularak yorum yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen bilgiler ve anketlerden elde edilen bulgular göz önünde bulundurularak bağıcılık işletmeleri için GZFT analizi yapılmıştır. Bu şekilde işletmelerin güçlü (G) yönleri, zayıf (Z) yönleri, fırsatları (F) ve tehdit (T) unsurları belirlenmiştir. GZFT analizi işletmelerin mevcut durumunu ve ileride etkilenebileceği dışsal değişimleri (ekonomik, çevresel, vb.) önceden belirleme ve alınacak kararların isabetli olarak yapılmasına kolaylık sağlayan bir analiz çeşididir. Aynı zamanda bu analiz ile işletmeler kendi içsel ve dışsal faktörlerini belirleyebilir. Etkileşim içinde olduğu faktörleri de ölçmüş olur. GZFT analizinde işletmelerin güçlü ve zayıf yönleri, dışsal ve içsel faktörlere bakılarak belirlenirken fırsatlar ve tehditler beyin fırtınası ile belirlenir. Bu şekilde işletmelerin mevcut durumu, gelecekte işletmeyi etkileyebilecek olan faktörlerin bilinmesine ve bu duruma göre aksiyon almasına olanak sağlar.

4.ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Üreticilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Üreticilerden anket yolu ile derlenen bilgilerin, çizelgelere aktarılmıştır. Çizelgeler tüketicilerin gelir, eğitim ve yaş gruplarına göre çapraz tablolar halinde hazırlanmıştır. İlişkili faktörler istatistiksel olarak test edilmiştir.

Çizelge 4.1. Üreticilerin sosyo- demografik özellikleri

Üreticilerin Yaş Aralıkları			
		FREKANS	YÜZDE
	20 ve altı	2	0.8
	21-30	46	18
	31-40	65	25.4
	41-50	67	26.2
	51-60	56	21.9
	61 ve üstü	20	7.8
Üreticilerin Eğitim Durumu			
	Okur yazar değil	24	9.4
	Diplomasız okuryazar	34	13.3
	İlkokul	96	37.5
	Ortaokul	44	17.2
	Lise	34	13.3
	Önlisans	4	1.6
	Lisans	17	6.6
	Yüksek lisans	2	0.8
Üreticilerin Sosyal Güvence Durumu			
	Yok	100	39.1
	Bağkur	55	21.5
	SSK	30	11.7
	Emekli Sandığı	70	27.3
Üreticilerin Meşguliyet Durumu			
	Çiftçi	184	71.9
	Emekli	12	4.7
	Başka	58	22.7
Toplam		255	100

Anket çalışmasının sonuçlarına göre; bağıcılıkla uğraşan üreticilerin eğitim düzeyi

% 60.2' si (ilkokul ve altı) düşüktür. Ankete katılan üreticilerin %69.6' sı 21-50 yaş aralığında, üreticilerin %26.2'sinin 41-50 yaş aralığında, %25.4'ünün 31-40 yaş aralığında, %21.9' unun 51-60 yaş aralığında ve %18'inin 21-30 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Üreticilerin birincil meşguliyet durumu incelendiğinde ise 184 kişinin (% 71.9) sadece çiftçilikle uğraştığı görülmektedir. Sosyal güvence durumları incelendiğinde üreticilerin 100 kişinin (%39.1) herhangi bir sağlık güvencesinin bulunmadığı, 55 kişinin (% 21.5) Sosyal güvence durumunun BAĞKUR, 30 kişinin (% 11.7) sosyal güvence durumunun SSK, 70 kişinin (% 27.3) sosyal güvence durumunun, Emekli Sandığı olduğu saptanmıştır. Üreticilerin büyük bir çoğunluğunun (%89.8) bağ arazilerinin kendi mülkiyetleri olduğu saptanmıştır. Bağcılık yörede aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. Üreticilerin hiçbirinin kooperatif ya da birlik üyesi olmadığı görülmektedir. Tesis kurulum aşamasında araştırma yaparak üzüm üretim tekniğini iyi bilen, bağcılık faaliyetinin işçilik gerektirdiğini ve daha fazla tarımsal bilginin üretimi arttıracığını belirten üretici oranı %19.1 olarak saptanmıştır.

4.2. Üreticilerin Tarımsal faaliyet ve arazi değerleri

Çizelge 4. 2. Üreticilerin arazi mülkiyet durumları

		FREKANS	YÜZDE
Toplam Bağ Alanı(Da)			
	1 ile 30 arası	188	73.6
	31 ile 60 arası	38	14.9
	61 ile 90 arası	15	6
	91 ile 120 arası	13	5.2
Mülkiyet Durumu			
	Mülk arazi	230	89.8
	Ortak arazi	19	7.4
	Kira	5	2
Bağ Alanı Kaç Parsel Durumu			
	1 ile 5 arası	221	86.2
	6 ile 10 arası	26	10.1
	11 ve üzeri	7	2.8
Toplam		255	100

Ankete katılan üreticilerin toplam arazi varlığı incelendiğinde %73.6' sının 1- 30 dekar arası %14.9' unun 31-60 dekar arası olduğu, %6' sının 61-90 dekar arası olduğu saptanmıştır. Üreticilerin büyük bir çoğunluğunun (%89.8) bağ arazilerinin kendi mülkiyetleri olduğu saptanmıştır. Ankete katılan üreticilerin %86.2' si bağ arazilerinin 1-5 parselden oluştuğunu, %10.1' i bağ arazilerinin 6-10 parselden oluştuğunu, %2.8'i bağ arazilerinin 11ve üzeri parselden oluştuğunu belirtmiştir. Ankete katılan üreticilerin

%52 si sadece bağıcılıkla uğraşmaktadır. %48'i farklı tarımsal faaliyetler yanında bağıcılığı devam ettirmektedir.(Örneğin; buğday, arpa, mercimek, mısır, pamuk vs...). Aynı zamanda üreticilerin arıcılık, hayvancılıkla da uğraştıkları üreticilerle yapılan röportajlar sonucunda saptanmıştır.

4.3. Üreticilerin bağıcılık faaliyeti ile uğraşma nedenleri

Ankete katılan üreticilerin bağıcılığı tercih sebepleri incelendiğinde, bağıcılığın yörede aile işletmeciliği şeklinde atadan kalma eski usullerle yapılmakta olduğu üreticilerin %24 ünün “büyüklerimiz yaptığımızdan” seçeneğini tercih etmelerinden anlaşılmaktadır. Diyarbakır ilinde bağıcılık başka ürünlerin yetişmediği ya da az yetiştirildiği yörelerde yoğunlaşmaktadır. Seçtiğimiz örneklemin bu yörelerden oluşması sebebi ile ankete katılan üreticilerin % 13.40'ının başka ürün yetişmediğini, %10'unun herkes tarafından bu ürünün yetiştirildiğini belirttiği gözlemlenmiştir. Üreticilerin %13.20 si arazilerin küçük olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 4. 3.Üreticilerin bağıcılığı tercih sebepleri

Bağıcılığı Tercih Sebebi	YÜZDE(%)
Başka ürün yetişmiyor	13.4
Herkes bunu yetiştiriyor	10
Bilmediğim için	3.7
Tatmin edici gelir	4.5
Büyüklerimiz yaptığımızdan	24
Masrafı az	4.8
Riski fazla değil	5.6
Arazi küçük	13.2
Hobi	3.1
Kendi ihtiyacı	17.7
TOPLAM	100

4.4. İşletmelerin bağ tesisi kurulumundaki süreçleri

Günümüzde, modern karlı, verimli üretim yapabilen bir bağ tesisi her şeyden önce iyi bir tesis planlamasını gerektirmektedir. Tesis öncesi planlama ile bağlardan elde edilen gelirler arasında doğrudan bir ilişki mevcuttur. İyi yapılan bir bağ tesisi ile ekonomik

ömrü yaklaşık 40 yıl olarak kabul edilen bağlardan elde edilecek gelir de bir o kadar yüksek olacaktır. Planlamada dikkate alınması gereken temel hususları yer seçimi, çeşit ve anaç seçimi, bağ yerinin hazırlanması, dikim ve dikim sonrası bakım işlemleri olarak sıralamak mümkündür.

Bir yörede bağ kurmak için yer seçimi yapılırken doğal ve ekonomik faktörleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bağ yeri seçiminde en etkili *ekolojik* faktörler; iklim, toprak, bağ yerinin rüzgar yönü ve denizden yüksekliği olarak belirtilebilir.

Bağ yeri seçiminde en etkili ekonomik faktörler;

- Bağ kurulacak yerin üzüm üretim ve tüketim merkezlerine yakınlık derecesi
- Teknik iş gücü ve zorunlu girdi maliyetleri
- Ulaşım,
- Arazinin makine ve iş gücünün kullanılmasına uygunluk durumu
- Asmaların desteklenmesinde kullanılan materyal ile hasat ve ambalajlamada kullanılan materyal temini
- Yüksek verimli ve standartlı çeşitler
- Bağ kurmak için seçilen arazi, olarak belirtilmektedir (Kiraz ve ark., 2015).

Bağ tesis süreci ile ilgili olarak üreticilere tesis kurulum aşamasında destek alıp almadıkları, araştırma yapıp yapmadıkları, fidan seçiminde gerekli araştırmaları yapıp yapmadıkları toprak analizi yapıp yapmadıkları konularında bilinç düzeylerini ölçmek üzere çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu sorulardan elde edilen veriler kullanılarak Çizelge 4.6, Çizelge Şekil 4.1. hazırlanmıştır.

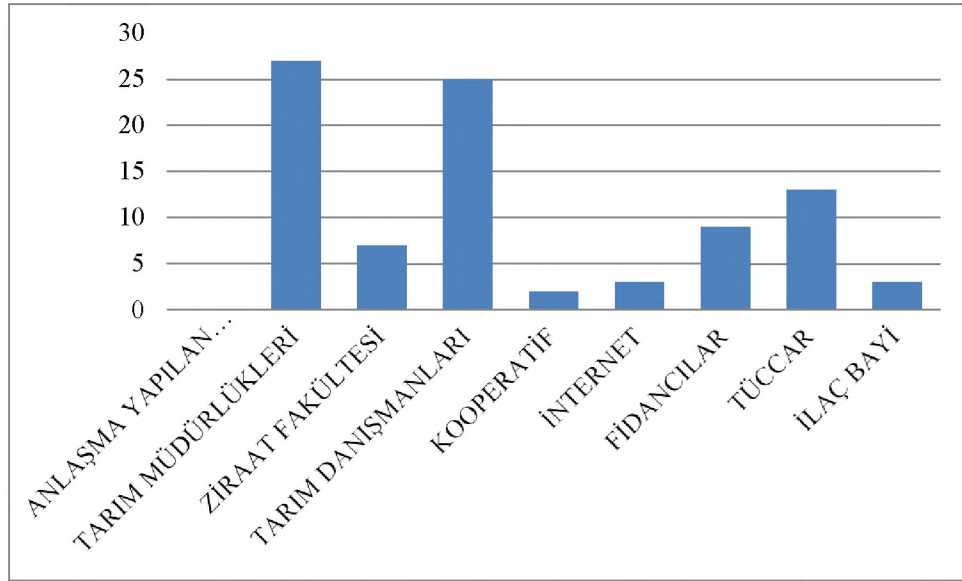
Yapılan analizlerde bağcılık işletmelerinin %83. 16'sının tesis kurulum aşamasında araştırma yapmadığı görülmüş olup araştırma yapmama sebebi yüz yüze sorulduğunda ise bağların çoğunluğunun atadan kalma eski bağlar olduğu belirtilmiş olup, bu bağlarda geleneksel sistem bağcılığı yaptıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.4. Üreticilerin bağ tesisi kurulum aşamasında araştırma yapma ve desteklerden yararlanma durumları

Tesis Kurulum Aşamasına Desteklerden Yararlanılma Durumu		
	FREKANS	YÜZDE(%)
Hayır	237	92.6
Evet	18	7
Tesis Kurulum Aşamasında Araştırma Yapma Durumu		
Evet	44	16.8
Hayır	211	83.2
TOPLAM	255	100

Ankete katılan üreticilerin tesis kurulum aşamasında nerede araştırma yapıldığı incelendiğinde ‘tarım müdürlüğü (% 59.8) , tüccar (% 13.30)ve fidancılar (%8) ve ziraat fakültelerinin (%8)’ öne çıktığı çizelgede de görülmektedir.

Şekil 4.1.Bağ tesisi kurulum aşamasında araştırma yapılan yerler

Tesis kurulum aşamasında üreticilerin %92.2 u desteklerin etkili olmadığı cevabını vermiştir. Desteklerden neden yararlanılmadığı araştırıldığında ise üreticilerin %58.4 ünün desteklemelerden haberinin olmadığı cevabını verdiği görülmüştür.

T.C. Tarım Ve Orman Bakanlığı tarafından Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı üreticilere Mazot (10TL/da), Gübre (4TL/da), Bitkisel Üretim Yapan Küçük Aile İşletmesi desteği (100TL/da)”, sağlamakta olmasına rağmen tesis kurulum aşamasında herhangi bir destekleme bulunmamaktadır. (Anonim, 2019). Ancak; “Diyarbakır ili Çermik ilçesinde

Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu(IFAD) projesi kapsamında “Bintaş” ve “Tepe” Mahallesinde kurulmuş toplamda 17 dekar alanda 2 adet sofralık bağ alanı bulunmaktadır. Yine IFAD projesi kapsamında “Saltepe” köyünde % 70 hibe ile kurulmuş 10 dekar sofralık üzüm çeşitlerinden oluşan bağ alanı bulunmaktadır.. Başarı köyünde de, A. B. projesi kapsamında 100 dekar damla sulama tesisi ile kurulmuş modern şaraplık bağ bulunmaktadır.

Çüngüş ilçesinde Çüngüş Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı desteği ile 15 aileye 10’ar dekar örnek bağ tesis edilmiştir.

Dicle ilçesinde, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü tarafından hazırlanan projelerle 11 çiftçiye IFAD projeleri kapsamında %50 hibeli 104 dekar telli terbiye sistemli bağ tesis edilmiştir. Proje maliyeti 361 885 TL dir. Toplam 67 adet çiftçiye

5-20 da arasında %70 hibe desteği ile modern telli terbiye sistemli bağ tesisi yapılmıştır (Değirmenci Karataş ve ark, 2015)” Bağ fidan desteklemelerinin kaldırılması asma fidanı üretiminde önemli ölçüde gerilemeye yol açmıştır.

Diyarbakır ilinde Bağcılıkla uğraşan üreticilerin, bağcılığa değişik kaynaklardan alabileceği hibe, kredi, teknik destek vb. konularında yeterli bilgiye sahip olmadığı görülmektedir.

Üreticilerin örgütlenmesi ve bilinçlenmesi, tarımsal desteklemelerin etkin şekilde yönetilmesi, tarımsal piyasaların düzenlenmesi gibi hususlar faaliyet konusu ‘Tarım’ ve ya tarımla dolaylı da olsa alakalı olan kamu kurumlarının (Başlıcaları; Tarım İl Müdürlüğü, Tarım İlçe Müdürlüğü, İl Özel İdareler, Tarım Danışmanları, Ziraat Fakülteleri) görevleri içerisinde yer aldığı için üreticilerin ürünün yetiştirilmesinden pazarlamasına kadar ki süreçte bu kurumlarla irtibat halinde olması beklenmektedir. Ayrıca dekara değil yöreye uygun ürüne destekleme verilmesi üretimi yönlendirme konusunda etkili olacağı düşünülmektedir.

Ankete katılan üreticilerin araştırma sürecinde herhangi bir kamu kuruluşundan bilgi alıp almadığı incelendiğinde; araştırma yapan üreticilerin, %30’unun Tarım il ilçe müdürlüklerinden , %8’inin de ziraat fakültelerinden bilgi alışverişinde bulunduğu tespit edilmiştir.

4.5. İşletmelerin bağ tesisleri için fidan seçim süreçleri

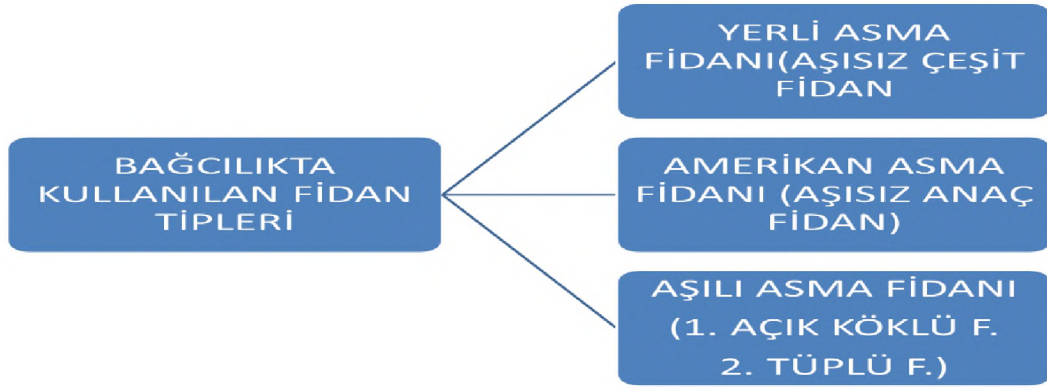
Bağ tesisinin uzun ömürlü ve ekonomik bir yatırım olmasının en önemli aşamalarından biriside fidan anaç ve çeşit seçimidir. Başlangıçta anaç ve çeşit seçimi ne kadar isabetli ve uygun seçilirse bu fidanlardan elde edilen verim oranı da o kadar fazla olmaktadır. Anaç seçiminin yörenin iklim ve toprak şartlarını göz önünde tutarak büyük bir dikkatle yapılması gerekmektedir.

Üreticinin fidan seçiminde kriterlere dikkat edilip edilmediği konusuna yönelik olarak sorulan sorulardan elde edilen veriler doğrultusunda, üreticilerin %77. 5' unun kriterlere dikkat ettiği %22. 5 sinin dikkat etmediği görülmüştür. Fidan seçiminde en çok dikkate alınan kriterler %29 ile verim, %22.70 ile toprağa uygunluk, %20. 10 ile ürün fiyatı,%17 ile iklime uygunluk, %7.90 ile su isteği olarak belirlenmiştir.

Fidan temin yerleri incelendiğinde , %52 ile fidancı, %30.30 diğer (diğer olarak belirtilmiş olan eski bağlar veya komşudan anaç temini)ve %9.40 ilçe tarımdan, % 5.40 tarım il müdürlüğünden temin edildiği görülmüştür.

Çizelge 4. 5. Fidan seçiminde dikkat edilen kriterler ve fidan temin yerleri

Fidan Seçiminde Dikkat Edilen Kriterler	YÜZDE(%)
İklime uygunluk	17. 00
Toprağa uygunluk	22. 70
Verimine	29. 00
Ürün fiyatına	20. 10
Su isteğine	7. 90
Girdi ihtiyacına	0.80
İşgücü ihtiyacına	2.50
Fidan Temin Yerleri	
Tarım il müdürlüğü	5. 40
Tarım ilçe müdürlüğü	9. 40
Araştırma enstitüleri	0.80
Kaymakamlık	2.10
Fidancı	52.00
Diğer	30.30

Şekil 4.2. Bağcılıkta kullanılan fidan tipleri (Kara ve ark.,2013).

4.6. İşletmelerin bağ tesislerindeki arazi bakım, sulama ve toprak analizi ile ilgili işlemleri

4.6.1. Toprak analizi

Bağ kurulacak alanda toprağın yapısı ve hazırlanması da verimlilik açısından oldukça önemlidir. Toprakta bulunan faydalı bitki besin elementi düzeylerini ve o toprakta yetiştirilecek bitkilerin ihtiyacı olan gübrenin miktar ve cinsini belirlememizi sağlar. Toprak analizi yaptırılması gereğinden fazla veya az gübre uygulanabilmesinin önüne geçilmesi ve hatalı bir gübre çeşidi de kullanılmasını engellemesi bakımından önemlidir.

Çizelge 4.6. Üreticilerin bağcılık konusunda bakım işlem verileri

Toprak Analizi	YÜZDE(%)
Hiç Yaptırmadım	77.1
Her yıl	3.4
İki Yılda Bir	2.7
Üç Yılda Bir	6.1
Beş Yılda Bir	10.6
Sulama Sistemi	
Diğer(Yağmur, kar, vb)(Sulama yapılmıyor)	90.1
Damla S.	5.8
Salma S.	4.1
İlaçlama Şekli	
Yapmıyorum	12.3
Kimyasal	84
Biyolojik	3.8

Ekipman Sahipliği	
Hayır	46.1
Evet	53.9
İşgücü Temini	
Akrabalardan	81.2
Diğer Üreticilerden	10.9
İl Dışından	7.8
Tarım Sigortası	
Yaptırmıyorum	75.8
Her Yıl	1.4
Sadece Bir Kez	6.5
Yaptırmayı Düşünüyorum	16.4

Bağ tesisinden önce yapılması gerekli olan toprak analiz işleminin yapılıp yapılmadığı konusu incelendiğinde, üreticilerin %77.1' i hiç yaptırmadığını, %10.6'sı beş yılda bir, %6.1'si üç yılda bir, %2.7'si iki yılda bir, %3.4'ü her yıl toprak analizi yaptırdığını belirtmiştir.(Çizelge 4.10)

4.6.2. Sulama

Sulama, bitkilerin doğal yağışlarla karşılanamayan su ihtiyaçlarının toprağa su verilerek karşılanması biçiminde tanımlanmaktadır.

Bitkinin normal gelişmesini sağlamanın önemli yollarından birisi de büyüme mevsimi boyunca bitkinin kök bölgesinde yeterli düzeyde nemin bulundurulmasıdır. Bu nemi olarak doğal yağışlar karşılamaktadır. Nemli bölgelerde bitki büyüme mevsimi boyunca düşen yağışların miktarı ve dağılımı genellikle bitki su ihtiyacını karşılayacak düzeyde olmaktadır. Ancak Diyarbakır gibi kurak ve yarı kurak iklim bölgelerinde bitki büyüme mevsimi boyunca düşen yağışlar hem miktar hem de dağılım açısından yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla bitki kök bölgesindeki eksik nem sulama suyu ile tamamlanmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesindeki dar bir alan dışında Türkiye'nin tüm bölgeleri kurak ve yarı kurak iklim kuşağında yer almaktadır bu nedenle Türkiye'de sulama bitkisel üretim için oldukça önemlidir. (Ünal,2015)

Bağların sulanmasının; sofralık üzümde yaş üzüm verimini % 64.5, ortalama salkım ağırlılığını % 20, asitliği % 14.1 ve sap bağlantı kuvvetini % 35 artırmış, kuru üzümde

ise randımanı % 10.2 azaltmış, kuru üzüm verimini % 50.6 ayrıca *omca* da çubuk ağırlığını % 30.5 artırdığı belirlendiği görülmüştür. (Altındışli ve Kısmalı 1998)

Bu çalışmada üreticilere hangi sulama sistemini kullandıkları sorulmuş olup %90. 1 ile bağların herhangi bir sulama sistemi ile sulanmadığı, bağlarda %5. 8 üreticinin damla sulama sistemi kullandığı bağlarda %4.1 üreticinin salma sulama yaptığı belirlenmiştir.(Çizelge 4.10)

4.6.3. İlaçlama ve gübreleme

Bağlarda, tek başına veya birlikte zarar yapan, pek çok hastalık, zararlı ve yabancı ot türü bulunmaktadır. Bunların en önemlileri ‘Salkım güvesi, Bağ küllemesi, Bağ *mildiyö*sü, Bağ *filokserası*, Asma kök uru ve Bağ *küskütü*’ dür. Daha fazla ve kaliteli ürün elde etmek için, bağ hastalıkları, zararlılar ve yabancı otlarla mücadele büyük önem arz etmektedir.

Şekil 4.3. Külleme hastalığının asma yaprağındaki ve salkımındaki belirtileri (Anonim, 2019)

Şekil 4.4. Mildiyö hastalığının asma yaprağındaki ve salkımındaki belirtileri (Anonim, 2019)

Şekil 4.5. Bağ kanseri hastalığının belirtileri (Anonim, 2019)

Entegre mücadele; insan sağlığı, çevre ve doğal dengeyi dikkate alan sürdürülebilir bir mücadele sistemidir. Günümüzde insan sağlığının, çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ön plana çıkmıştır. Bu nedenle zirai mücadelenin, *agro- ekosistem* ve sürdürülebilir tarımsal üretimin dikkate alınarak yapılması bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu da ancak, biyolojik mücadele başta olmak üzere, kimyasal mücadeleye alternatif yöntemlerin öncelikli olması ve gerekirse birlikte ve uyum içerisinde kullanılması suretiyle sağlanabilir.

Entegre mücadele programları, bağ alanlarında ana zararlı, hastalık ve yabancı ot mücadelesi esas alınarak uygulanır. Ancak potansiyel zararlı organizmalar da dikkate alınır. Entegre mücadelede, mevcut faydalı organizmaların korunması ve desteklenmesi esastır. Gerekli hallerde, bunlar kitle halinde üretilerek veya ithal edilerek salınabilir. Kimyasal mücadele, Entegre mücadele programlarında en son başvurulması gereken bir mücadele yöntemidir. Mücadelede, öncelikle kültürel tedbirler, fiziksel ve mekanik mücadele, biyolojik mücadele, *biyoteknik* yöntemler gibi kimyasal mücadeleye alternatif mücadele yöntemleri kullanılır. Üzüm üretiminde son derece önemli olduğu görülmekte olan zararlılarla mücadele yöntemleri Diyarbakır ili örneğinde bulunan üreticilerle yapılan anket çalışmasında ise; üreticilerin %83.6'sının kimyasal ilaçlama yaptığı, %11.7'sinin ilaçlama yapmadığı, %3.9'unun biyolojik ilaçlama yaptığı tespit edilmiştir. Diyarbakır'da ve ilçelerinde halen atadan kalma bağcılık tekniklerinin uygulanması *filoksera* ile buluşan yerlerin tespitini zorlaştırmaktadır. *Filokseralı* yerlerin tespit edilmesi amacıyla yeterli çalışmaların yapılmaması, *filoksera* zararlısının daha fazla yayılmasına olanak sağlamaktadır. İlde bağ hastalık ve zararlılarına karşı bilinçli ve zamanında ilaçlama yapılmamaktadır. Külleme gibi hastalıklara karşı daha

çok kükürt kullanılmaktadır. Üreticiler, ilaçların pahalı olmasını kullanımını engelleyici bir faktör olarak belirtmektedirler.

İlaçlama Zamanları: *1.İlaçlama:* Çiçekten önce, sürgünler 20-40 cm boylanınca, saf kükürttten dekara 1.5-2 kg veya 3-4 kg bağ kükürdü kullanılır. *2.İlaçlama:* Çiçeklenmenin sonunda salkımlar tane bağladığı zaman saf kükürttten dekara 3-4 kg veya 6-8 kg bağ kükürdü kullanılır. *3.İlaçlama:* İkinci ilaçlamadan 15 gün sonra koruklar saçma iriliğini aldığı zaman saf kükürttten dekara 4. 5-5 kg veya 7-10 kg bağ kükürdü kullanılır. *4.İlaçlama:* Son ilaçlamadan 15 gün sonra dekara 4. 5 kg saf kükürt veya 7-10 kg bağ kükürdü atılır. Çizelge 4.10'da da görüldüğü üzere ankete katılan üreticilerin %84' ü kimyasal ilaçlamayı tercih ettiklerini, %12.3'ü hiç ilaçlama yapmadıklarını, %3.8'i biyolojik ilaçlamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. (Anonim, 2018)

Bağcılıkta ürün miktarının ve kalitesinin artırılması için doğru, dengeli ve zamanında yapılan gübreleme çok önemlidir. Gübreleme, bağların hastalık, zararlı, dona karşı dirençlerini de yükseltmektedir. Bağlarda verimliliğin düzenli ve sürekli olabilmesi için bitkinin topraktan aldığı besin maddelerini yerine bırakmak gereklidir. Bağlarda iyi bir gübreleme yapılabilmesi için öncelikle bağ toprağının verimlilik düzeyinin ve nem kapsamının bilinerek ihtiyaçlarının doğru tespit edilmesi gerekir. Özellikle sulama yapılamayan ve fazla yağış almayan bağ bölgelerinde, su faktörü daha da önem taşımaktadır. Çünkü su noksanlığı, gübrelemenin olumlu etkisini büyük oranda azaltmaktadır.

4.6.4. Alet ekipman , işgücü varlığı ve tarımsal sigorta

Bağcılık, yoğun işgücü girdisine gereksinim duyan ve bütün sene boyunca uğraş gerektiren bir tarımsal üretimdir. Türkiye' de, bağcılık yapılan diğer birçok ülkenin aksine mekanizasyon yerine yoğun insan işgücünün kullanılması, bağ alanlarından elde edilen verimin yükselmesini engellemektedir. Bağlardan elde edilen verim ve kalitenin artırılması; bağın ilk kuruluş aşamasından başlayarak toprak işleme, gübreleme, sulama, bitki koruma gibi tarımsal işlemlerde, mekanizasyonun doğru şekilde uygulanması ile sağlanabilir. Toprak işlemede dip kazan, pulluk, freze ve kültivatör gibi makinalar

kullanılabildiği gibi, insan gücü gerektiren çapa, bel, kürek gibi aletlerle de yapılabilmektedir.

Budama aletleri; makaslar, çift kollu makaslar, çit makasları, budama testereleri
Kazma aletleri ; çapalar, tırmıklar, kürekler, küçük bahçe aletleri,
Peyzaj aletleri ; lityum pil, budamacılar, çit düzelticiler, çalı kesiciler

Diyarbakır ili bağcılık işletmeleri işgücü yoğun bir üretim sergilemektedir. Üreticilere yöneltilen işgücü temininin kaynağını belirlemek amacı ile sorulmuş olan sorunun cevaplarına göre, üreticilerin %81.2'si akrabalarından, %10.9' u diğer üreticilerden, %7.8'i il dışından iş gücü temin edilmektedir.

Üreticilere alet- ekipman sahipliği konusunda yöneltilen soru sonucu elde edilen verilerde %53.9 ekipman sahipliği bulunmakta ve üreticilerin %75.8' i alet ve ekipman temininde desteklerden yararlanmadığını belirtmiştir. Bağcılık işletmelerinin %82.8'i bağcılık kredisi kullanmadığını belirtmiştir.

4.7.Ürün Pazarlama

4.7.1. Hasat

Pek çok meyveden farklı olarak üzümde toplandıktan sonra olgunlaşma olmadığından görünüş, renk, lezzet ve yapı bakımından arzu edilen düzeye ulaştıklarında bağ bozumunun yapılması gerekir. Sofralık çeşitler bağ bozumunda üzümler birkaç defa kesilerek doğru ürün elde edilmelidir. Üzümler hasat edildikten sonra olgunlaşmaz. Bu yüzden, olgunluk standartlarına erişmeyen üzümler hasat edilmemelidir. Şaraplık, kurutmalık ve şıralık çeşitlerden, alınan numunelerde istenilen kuru madde veya şırada yoğunluk durumunun uygun orana geldiği zaman bağ bozulur. Üzümlerde olgunlaşınca; kendine özgü kabuk rengi oluşur (Renkli çeşitlerde renk koyulaşır, beyazlarda yeşil-sarı ya da sarı renk oluşur), tane eti yumuşar, kendine özgü tadı oluşur, salkım sapı odunlaşır ve rengi koyulaşır, çekirdekler kahverengileşir ve tane etinden ayrılabilir, üzümler, çekici bir renk görünüm ve tüketicinin beğeneceği tadı alır. Duyular, testler yanında fiziksel ve kimyasal değerlendirmeler de olgunluk durumu belirlemektedir. Olgunlaşma ile renk arasında yakın bir ilişki vardır. Siyah ve kırmızı

çeşitlerde bir örnek parlak ve koyu; beyaz çeşitlerde açık ve kehribar sarısı renk olgunluğu gösterir. Odunlaşma ile salkım sapından su kaybı ve renk değişimi azalır. Salkımın genelinde olgunlaşma olmalıdır. Tat denemeleri birkaç kez aralıklı olarak yapılmalıdır. Şaraplık üzümlerde de olgunluğun belirlenmesinde şeker/asit oranından yararlanılmaktadır. Kaliteli şarap üretimi için uygun olan yörelerin üzümlerinde şıranın asit oranı 0.6-1.0 g/100ml'dir. Sıcak yörelerin üzümlerinde asit daha düşük, soğuk yörelerde ise olgunluğun tam olmamasından dolayı daha yüksektir. Kimyasal olarak şıradaki şeker ve asit oranının saptanması en güvenilir yoldur. Olgunluk ilerledikçe şıradaki şeker oranı artar, asitlik azalır. Sıcak yörelerde asit miktarının hızla azalmasına karşılık serin bölgelerde asit daha yavaş azalır. Sofralık üzümlerde şeker / asit oranı olgunluk standardı olarak kabul edilmiştir. Aynı şeker / asit oranına erişmek için serin yörelerde üzümler, asma üzerinde daha çok bekletilmelidir. Şeker miktarını bulmak için *refraktometre* ile şıradaki suda eriyebilen maddeler saptanır. Okunan değer % olarak belirlenir. Şıradaki suda çözünür kuru madde oranı önemlidir. *Refraktometre* de ölçülen bu değer ortalama alınarak üzümlerin kuru madde içeriği bulunur. Suda eriyebilen maddeler değerinin 3 eksiği yaklaşık % şeker miktarını verir. Üzümler olgunlaştıkça salkım sapının rengi yaprak yeşilinden açık yeşil, sarı ya da açık kahverengiye dönüşür. Bazı çeşitlerde salkım sapının sürgünle birleştiği yerde kahverengi, mantarimsi bir doku oluşur. Bu doku kırılmaya, su kaybına, renk değişimine ve hastalıklara daha dayanıklıdır. Bu nedenle kesim buradan yapılmalıdır. Üzümlerde tat, renk, doku gibi sofralık kalitesini etkileyen özellikler en iyi olarak uygun hasat zamanında hasat edilen üzümlerde bulunmaktadır. Sofralık üzümlerde önce güneşe bakan salkımlar kesilir. Hasatta üzüm kesim işlemleri sabah erken saatlerde çiğ kalktıktan hemen sonra yapılmalı ve güneş üzüm tanelerini ısıtmadan sona erdirilmelidir. Salkımları keserken dikkat edilecek hususlar;

- Mutlaka bıçak, makas vb. kesim aletleri kullanılması ve asla elle yapılmaması gerekmektedir,
- Salkımların olgunluğu kontrol edilmelidir,
- Salkımı meydana getiren tanelerin üzerindeki pus tabakası silinmemelidir,
- Salkımlar zedelenmeden kesilmeli,
- Kesilen salkımlar kaplara özenlice yerleştirilmelidir,
- Salkım olgunluk durumu ve rengi tam olmalıdır,
- Hastalıklı ve haşereli salkımlar ayrılmalıdır,
- Salkım büyüklüğü istenilen düzeyde olmalıdır,

- Salkım sapından tutup kesilmelidir.(Anonim ,2018)

Hasattan sonraki adım ayıklama ve ambalajlama işlemidir. Bu işlem için en uygun ortamlar ağaçların altları ve çardaklar veya bir vasıtanın gölge tarafı olarak söylenebilir. Ambalaj evleri, üzümleri ambalajlama işlemi için en iyisidir. Hasat edilip kaplara doldurulan üzümler, sandıklama sırasında gözden geçirilen üzümlerin hastalıklı, çürük, ezik, güneş ve ilaç yanığı olanlar ince uçlu makasla ayıklanır. Ayıklanan salkımlar üzüm kasalarına yerleştirilir. Salkımlar kasalara dikkatlice yerleştirilerek mekanikten kaynaklı zararlanmalar önlenmelidir. Sepetler taneyi kesmeyenlerden seçilmeli ve ezilmelere karşı ters çevrilerek boşaltılmamalıdır. Ambalajlama aşamasında oluşan zararlanmalar azaldıkça kuruma ve su kaybı da az olur. Ayıklama ve sandıklamanın bir arada yapılması ile çarpma, sarsılma ve ezilmelerden ileri gelen zedelenmeler de azalmaktadır.(Anonim , 2018)

Türkiye de uzun süre depolanacak veya pazarlara doğrudan gönderilecek üzümlerin ambalajı için 50 x 50 x 13 cm boyutlarında ağaç kasalar kullanılmaktadır. Bu kasalar 7–7.5 kg üzüm alır. Ancak son yıllarda yurt dışı ve yurt içinde tahta kasaların çok yer kaplaması ve iş sonunda çevresel bir sorun olduğundan geri dönüşümlü ambalaj kapları kullanılmaktadır. Geri dönüşümlü ambalaj kalıpları hem daha az maliyetli hem de ürün muhafazası daha iyi olduğundan kaynaklı tercih edilmektedir.(Anonim, 2018)

Üzümlerde plastik kaplar, kalın mukavvalar hem pazarlama hem de ürün kalitesini daha iyi korumaktadır. Ancak depoda yüksek oransal nemde ve yüksek istifte ezileceği için karton kutular pek tercih edilemez. Etiketlenmiş ve ambalajı yapılmış kasalar, ihraç için ise hemen *frigofirik* kamyona yüklenmelidir. Üzüm taşımada kısa mesafelerde 13–18 santigrat derece sıcaklık ve %85–95 nem uygundur. Buz ile soğutarak yapılan taşımalarda buzun üzüme temas etmemesi gerekir. Yükleme yapılmadan önce temizlik, istif edilme şekli, kamyonun alabileceği kasa sayısı, kasa sıcaklıkları, kasaların etiket ve parti numaraları kontrol edilmelidir.(Anonim, 2018)

Yükleme yapılırken kasaların sallanmayacak şekilde istif edilmeleri gerekir. Hava sirkülasyonunun normal olabilmesi için de tavanla sandık arasında 50 cm' lik bir mesafe olmalıdır. İç piyasa için hazırlanan üzümler, doğrudan kara yolu ile gönderilir veya soğuk hava depolarında saklanır. (Anonim , 2018)

Çalışmada yapılan yüz yüze görüşmelerde üreticiler halen eski tahta kasaları kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca üzümü aile bireyleri topladığı için kalifiye olarak üzüm hasatı konusunda bilgi eksikliğinin mevcut olduğu görülmektedir. Üreticiler ürün kayıplarının büyük bir çoğunluğunun hasat ve sonrasında gerçekleştiğini belirtmektedirler.

4.7.2. Depolama

Diyarbakır ili üzüm üreticilerine yöneltilen soğuk hava deposu bulunup bulunmadığı ile ilgili soruya üreticilerin %96.9'u soğuk hava depolarının bulunmadığı cevabını vermiştir. Soğuk hava deposuna sahip işletmelerin pazarlama sürecinde ürün kayıpları azalmaktadır. Bağcılık tarımın fazlaca çaba, ilgi ve bilgi birikimi isteyen bir koludur. Bağcılar harcadıkları bunca emeğin karşılığında üzümlerini istedikleri fiyattan pazarlayamadıkları için ekonomik anlamda mağdur olmakta ve bağcılıktan farklı tarım kollarına kaymaktadır. Ankete katılan üreticilerin sadece %12.4'ü ürün satış fiyatından memnun olduğunu belirtmiştir.

4.7.3. Ürünün Değerlendirme Şekilleri

Türkiye'de üretilen üzümlerin yaklaşık %30'u sofralık, %37'si kurutmalık, %30'u pekmez, pestil, sucuk, şıra ve %3'de şaraplık olarak değerlendirilmektedir (Özdemir ve Tangolar., 2005). Diyarbakır ilinde ise, sofralık, şaraplık ve şıralık üzüm üretimi oranının yüksekliğine rağmen ticari anlamda üretimin yetersiz olduğu görülmektedir. Diyarbakır ilindeki yerel çeşitler çoğunlukla aile ihtiyaçları doğrultusunda farklı şekillerde yöresel olarak değerlendirilerek besin ihtiyacının giderilmesi yönünde tarihten günümüze devam eden bir gelenek haline gelmiştir.

Çizelge 4.7. Üreticilerin ürün değerlendirme şekli

Ürün Değerlendirme Şekli	YÜZDE(%)
Sofralık	35.50
Şaraplık	33.40
Şıralık	31.10

Çizelge 4.11. de de görüldüğü üzere ankete katılan üreticilerin %35.50'si ürünü sofralık, %33.40'ı ürünü şaraplık, %31.10'u ürünü şıralık yani işleyerek değerlendirmektedir. Bölgede, üretilen üzümlerden pekmez, bastık (pestil), cevizli sucuk, muska, köfer vb. yöresel ürünler elde edilerek ekonomik olarak değerlendirilmektedir. Yerel ürünlerin büyük kısmı üretici aile tarafından yıl içinde tüketilmekte, bir kısmı da bölgedeki yerleşim yerlerinde satılmaktadır. Ancak satılan bu ürünlerin üreticilere ekonomik katkısı minimum düzeydedir (Karataş ve ark, 2010).

Pekmez

Türkiye de yapılan üzüm pekmezleri çok çeşitlidir. Bunları renklerine, kıvamlarına ve tatlarına göre birbirinden ayırmak mümkün olur. Ayrıca, üretildikleri yörelere göre örneğin Zile'de Zile pekmezi, Gaziantep'te Ağda, Kırşehir'de Çalma, Balıkesir'de Bulama, Kahramanmaraş'ta Masara olarak isimlendirilmektedir.

Pestil

Türkiye de üretilen, genelde kışları yenilmek üzere hazırlanan, enerji, vitamin ve mineral değeri yüksek olan geleneksel besinlerden biridir. (Batu ve ark., 2007).

Üzüm suyu

Geçmişten bu güne üretilen gelmiş bir ürünümüzdür. Özellikle geleneksel anlamda kısa süreli tüketim amacıyla evlerde üretimi az miktarlarda da olsa yapılmaktayken, günümüzde özellikle üzümün sağlık üzerine olan etkileri ön plana çıkmaya başlaması ve buna bağlı olarak fazla talep oluşması nedeniyle modern anlamda üretim artışları görülmektedir.

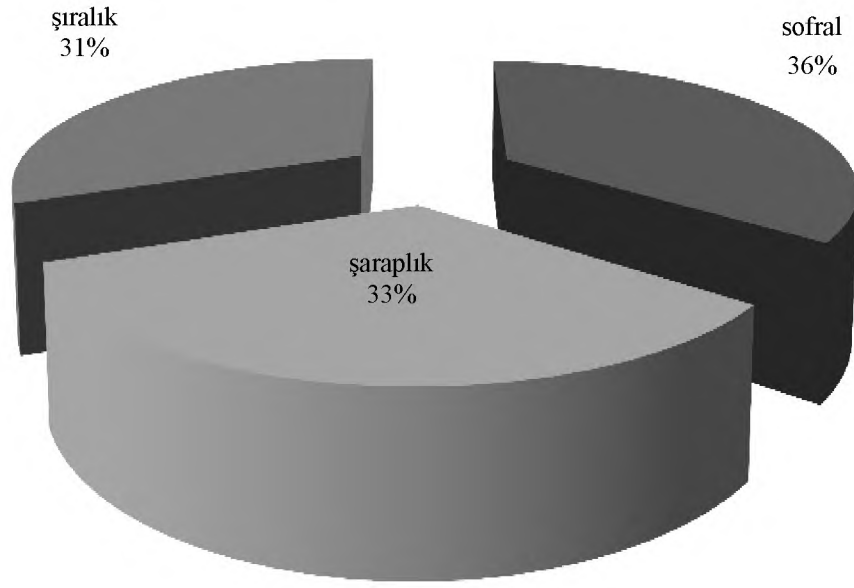
Sirke

İçinde şeker bulunan sulu ortamın önce alkol, sonra asetik asit fermantasyonuna uğratılmasıyla elde edilen, yemeklerde, turşu yapımında, temizlikte kullanılan lezzet verici ve sterilize eden maddedir. (Karacalı, 1996).

Köfter

Pekmez toprağı ile asitliğı giderilen üzüm şırasına, belirli oranda un veya nişasta koyularak, ateşte pişirildikten sonra güneşte kurutulup, dilimlenerek bekletilip, yüzeyleri şekerlendirildikten sonra tüketilen geleneksel bir ürünlerimizden biridir. Modern anlamda üretimi pek bulunmamakla birlikte daha çok geleneksel olarak üretilmektedir.

Şekil 4.6. Üzümün değerlendirilme şekilleri

Ankete katılan üreticilerin %35.50'si sofralık, %33.40'ı şaraplık, %31.10'u şıralık olarak üretim yapmakta olduğu görülmektedir. Üreticilerin %69.3'ü üzümü ana ürün olarak %26.8'i üzümü işleyerek (şıralık), %3.9' u işleyerek (şaraplık) olarak pazarlamakta olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.8. Üreticilerin ürün satış şekilleri

Ürün Satış Şekli	YÜZDE(%)
Ana ürün olarak	69.30
İşleyerek(şıralık)	26.80
İşleyerek(şaraplık)	3.90

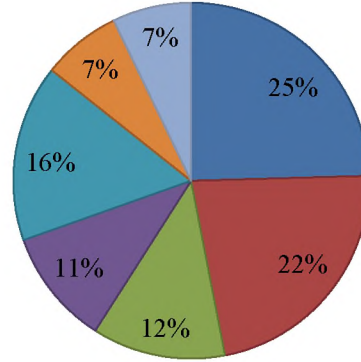
Türkiye de bağların toplam alanı toplam tarım alanı içerisinde büyük bir pay elde etmesinden kaynaklı da ekonomik öneme ve güce sahiptir. Ancak bu ekonomik gücün pazarlanma aşaması örgütlenmenin azlığından kaynaklı çoğu zaman çiftçinin kendi imkanlarını kullanmasından öteye de gitmemiştir. Pazarlama, büyük küçük tüm tarım işletmeleri için önemlidir. Üretmeden önce mevcut pazarın iyi tanımlanması ve araştırılması gerekir. Pazarı olmayan yahut pazarı olan ancak bu pazara uygun şekilde üretilmeyen ya da doğru pazarlanamayan bir ürünü üretmek tamamen anlamsız olacaktır. Pazarlama stratejilerinin kullanılmaması da aynı şekilde çiftçinin zararını her geçen yıl artırmaktadır. Türkiye de tarımsal ürünlerin pazarlama sistemi üründen ürüne farklılık göstermektedir. Türkiye'de tarımsal yapının bozuk olması, tarımsal ürünlerin pazarlama işlemlerine de yansımakta ve genellikle çok sayıda aracının yer aldığı uzun pazarlama kanalları ile pazarlama hizmetlerinin yetersiz yerine getirildiği, yüksek pazarlama marjlarının görüldüğü bir pazarlama sistemi ortaya çıkmaktadır. Bağcılıkta ürün satış şekli ele alındığında ankete katılan üreticilerin %45.50'si üzümü toplayıp tüccara vermektedir. Toplanan üzümde bu evrede depolama sorunu ve sıcaklığın etkisi ile ürün kayıpları fazla olmaktadır. Ankete katılan üreticilerin %25.6'sı üzümü işleyip satmaktadır. Üretilen üzümlerin değerlendirmeye uygun olan (sofralık, kurutmalık, şaraplık ve şıralık) çeşitlerin işlenmesi durumunda yüksek gelir elde edilmesi beklenmektedir. Üzüm, Diyarbakır ilinde tarihten günümüze kadar; taze, kurutulmuş, pekmez, pestil gibi yöresel ürünlere işlenerek, üzüm suyu ve şarap yapılarak tüketilmektedir. Ayrıca üreticiler yüz yüze görüşmelerde üzümü işleyerek satmanın daha karlı olduğunu vurgulamışlardır. Üreticilerin %21.6'sı üzümü pazarda sattıklarını

belirtmişlerdir. Üreticilerin %6.4'ü ürünü dalında tüccara sattıkları görülmektedir. İşgücü temini zor üreticiler üzümü bağda hiç toplamadan dalındayken tüccara sattıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.9. Üreticilerin ürün pazarlama sorunları

Pazarlama Sorunları	YÜZDE(%)
Fiyat Düşük	24.60
Muhafaza Zor	22.40
Alıcı Az	12.10
Ürün Kaybı Çok	10.50
Alıcılar İstikrarsız	16.10
Örgütlenme Yok	7.20
Diğer	7.20

■ Fiyat Düşük   ■ Muhafaza Zor   ■ Alıcı Az   ■ Ürün Kaybı Çok
 ■ Alıcılar İstikrarsız   ■ Örgütlenme Yok   ■ Diğer

Şekil 4.7. Ürün pazarlama sorunları

Üretilmiş olan ürünler son tüketiciye ulaşmaya kadar çeşitli yollar izlerler, çeşitli araçlar ile karşılaşılır ve değişik şekillerde işlenirler. Ürünlerin üretimlerinden itibaren içinden aktıkları ve işleme, depolama, paketleme, elden ele geçme gibi değişik olaylar ile karşılaştıkları bu yollar ve yerler toplu olarak “pazarlama kanalları” olarak adlandırılırlar (Güneş, 1996). Tarımsal pazarlama kanalları ülkeden ülkeye çeşitli farklılıklar göstermektedir. Çünkü her ülkenin tarımsal üretim yapısı, beslenme alışkanlıkları ve tüketicilerin talepleri birbirlerinden farklı özellik göstermektedir.

Pazarlama kanalları sadece yurtiçi piyasalardaki değil, aynı zamanda uluslararası piyasalardaki tüketici ya da alıcılara da ürün sağlayabilecek şekilde yapılabilmektedir.

Üzüm üreticilerinin bir kısmı ürünlerini pazarlarda veya tarlada (üretim yerinde) satarak tüketiciye ulaştırmaktadırlar. Bir kısım üreticiler, üretim yerinin pazara uzak olması veya nakliye masrafının ağır olması sebebiyle, üretim yerinde komisyonculara satmak yolu ile de ürünlerini pazarlayabilmektedir. Komisyoncu ise çiftçilerden satın aldığı ürünleri perakendeci ve toptancı dağıtım kanallarına pazarlamakta ve buradan pazar, şarap fabrikaları süper market, manav ve bakkallara aktararak tüketiciye ulaştırılmaktadır. Üzüm hasadının çok kısa bir süre içerisinde olmasına karşın satışların kısa sürede yapılamaması önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Üreticilerin üzüm üretiminde karşılaştıkları en önemli sorun ürün fiyatlarının istedikleri düzeyde olmamasıdır. Bunun sebebi de pazara uzaklık, araçların çokluğu, ürün kayıplarının fazla olması, Diyarbakır ilinde çeşitlerin fazla olmasına karşın üretilen çeşitlerin pazara yönelik olmaması ekonomik getirisi yüksek aynı tip çeşitler üretilmemesi olarak sıralanabilir. Bunun yanı sıra girdi fiyatlarının yüksekliği, hastalık ve zararlılarla mücadele de bilgi yetersizliği ve işgücü ücretlerinin yüksekliği karşılaşılan önemli sorunlardır. Satılan malın maliyetinin yüksekliği, ürün fiyatlarının istenilen düzeyin altında olduğu da düşünüldüğünde üreticilerin elde ettiği karın azalmasına sebep olan önemli bir faktördür. Bununla beraber hasat işlemi işgücüne dayanmakta ve yoğun işgücü masrafı gerektirmektedir. Bu durum da üzüm üretiminden elde edilen karın düşmesine sebep olmaktadır. Ancak Diyarbakır ili iş gücü temininde genelde imece usulü akrabalarından komşulardan faydalanılmaktadır. Bu il için artı bir durum teşkil etmektedir. Üreticilerin üzüm pazarlamasında karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla araştırma alanıyla ilgili önceden edilen bilgiler doğrultusunda üreticilere karşılaşılabilecekleri sorunlar sorulmuş ve ankete katılan üreticilerin % 24.6'sı fiyatın düşüklüğü, %22.4' ü ürün muhafazasının zorluğu, %16.10' u devamlı alıcı bulamamak, %12.10' alıcıların az olması, %10.5' i ürün kayıplarının fazla olması, %7.2'si örgütlenmenin olmaması gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

4.8. GZFT Analiz

4.8.1.Diyarbakır İli Bağcılık Sektörünün GÜÇLÜ yönleri;

1. Ekonomik olarak ülke ve çiftçiye yüksek katkısı olması
2. İhracat potansiyelli bir ürün olması
3. Gıda hammaddesi olarak kullanılabilmesi
4. Yetiştirilmiş insan gücüne sahip olunması
5. Üreticinin eğitilebilir nitelikte olması
6. Sürdürülebilir tarıma uygun altyapı bulunması
7. Tarım sigortasının varlığı
8. İklim koşullarının ve toprak yapısının uygun olması
9. Bağcılık kültürünün gelişmiş olması ve ilgili alt yapı zenginliği
10. Girdi temini kolaylığı, donanım zenginliği
11. Kuru üzümde kaliteli üretim yapılması

4.8.2.Diyarbakır İli Bağcılık Sektörünün ZAYIF yönleri;

1. Faaliyete geçmiş lisanslı depoların bulunmaması
2. Fiyat istikrarsızlığı, arz ve fiyat dengesinin sağlanamaması
3. Çiftçi desteklerinin zayıf olması
4. Makineli hasatta uygun bağ kurulmaması
5. Üreticilerin örgütlenmelerinin olmaması
6. Bilinçsiz bitki koruma ürünü kullanımı
7. Reklam ve tanıtım faaliyetlerinin düşük olması
8. İç tüketimin düşük olması
9. Standardizasyon ve izlenebilirliğin uygulanamaması
10. Bilinçsiz geleneksel metotlarla üretim yapılması
11. Uygunsuz depolama koşullarında stok yapılması
12. Üreticinin toprak tahlilinin önemini bilmemesi
13. Tarsim uygulaması konusunda üreticinin bilgisinin eksik olması
14. Ürün pazar araştırmalarının yeterli olmaması
15. Kalifiye eleman eksikliği
16. Aşılı asma fidanı kullanılmaması
17. Sulamanın yetersiz yapılması

4.8.3. Diyarbakır İli Bağcılık Sektörünün FIRSATLARI;

1. İç tüketim potansiyeli
2. Nüfus artışı ile tüketim artışının sağlanabilmesi
3. Güvenilir ve sağlıklı gıda talebindeki artış
4. Farklı pazarlarda pazarlanabilmesi
5. Besleyici ve lezzetli bir atıştırılmalık olması
6. Dış pazarda artan taleple alıcı bulabilmesi
7. Üzümün ve işlenmesi sonucunda elde edilen ürünlerin besin değerinin giderek daha iyi anlaşılması
8. İşlenmiş üzüm ürünlerinin önemli ihracat fırsatları sunması
9. Hastalıklara dayanıklı çeşitlerin ıslahına yönelik genetik kaynakların varlığı
10. Bağ bölgelerinde her türlü toprak üzerinde, susuz koşullarda dahi ekonomik ürün elde edilebilmesi
11. Yöreye özgü üzüm çeşitleriyle kaliteli şarap yapılabilmesi
12. Sofralık üzüm üretimi bakımından rakiplere göre ucuz işgücüne sahip olunması
13. Geleneksel ürün çeşitliliğinin fazla olması
14. Kuru üzüm yetiştiriciliğinde yetişmiş kalifiye işgücü varlığı
15. Üzümün çok yönlü bir ticari değerinin olması
16. İyi tarım ve organik üretim uygulamalarının varlığı ve gelişme potansiyelinin olması
17. Rakım avantajı

4.8.4. Diyarbakır İli Bağcılık Sektörüne yönelik TEHDİTLER;

1. Uygun olmayan arazilerde bağ tesisi
2. İklimsel değişiklikler
3. Rekabet gücünün düşük olması
4. Gen çeşitliliği fazla olmasına rağmen ekonomik değeri olan çeşitlerin üretiminin yetersiz kalması
5. Zirai bitki koruma ürünlerinin sayıca fazla oluşu
6. Kaliteli fidan teminindeki sorunların çözülememesi
7. Küçük arazi yapısı
8. Pazar hedefli üretim olmaması, fiyatın istikrarsızlığı ile pazar kaybedilmesi
9. Üreticilerin üretim teknikleri konularındaki yetersizliği

10. Entegre tarım ürünlerinin pazar değerinin henüz olmaması
11. Bağ alanlarının bölünerek küçülmesi ve kontrolsüz olarak dikili alanın artması
12. Kimyasal gübrelemenin analize dayalı yapılmaması, toprakların çoraklaşması” olarak sıralanabilir.

5. SONUÇ

Anket çalışmasının sonuçlarına göre; bağıcılıkla uğraşan üreticilerin eğitim düzeyi (% 60.2'i ilkokul ve altı) düşüktür. (%69.6' sı 21-50 arası). Ankete katılan üreticilerin yaş aralığına bakıldığında, üreticilerin %26.2'sinin 41-50, %25.4'ünün 31-40, %21.9' unun 51-60 yaş ve %18'inin 21-30 yaş aralığı görülmektedir. Üreticilerin birincil meşguliyet durumu incelendiğinde ise 184 kişinin (%71.9) sadece çiftçilikle uğraştığı görülmektedir. Sosyal güvence durumları incelendiğinde üreticilerin 100 kişinin (%39.1) herhangi bir sağlık güvencesinin bulunmadığı, 55 kişinin (% 21.5) Sosyal güvence durumunun Bağkur, 30 kişinin (% 11.7) sosyal güvence durumunun SSK, 70 kişinin (% 27.3) sosyal güvence durumunun Emekli Sandığı olduğu saptanmıştır.

İşletmecilerin büyük bir çoğunluğunun (%89.8) bağ arazilerinin kendi mülkiyetleri olduğu saptanmıştır. Bağıcılık yörede aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. Üreticilerin hiçbirinin kooperatif ya da birlik üyesi olduğu belirlenmiştir.

Ankete katılan üreticilerin toplam arazi varlığı incelendiğinde %73.6'sının 1-30 dekar arası %14.9'unun 31-60 dekar arası olduğu, %6'sının 61-90 dekar arası olduğu saptanmıştır. İşletmecilerin büyük bir çoğunluğunun (%89.8) bağ arazilerinin kendi mülkiyetleri olduğu saptanmıştır. Ankete katılan üreticilerin %86.2'si bağ arazilerinin 1-5 parselden oluştuğunu, %10.1' i bağ arazilerinin 6-10 parselden oluştuğunu, %2.8'i bağ arazilerinin 11 ve üzeri parselden oluştuğunu belirtmiştir. Ankete katılan üreticilerin %52 si sadece bağıcılıkla uğraşmaktadır. %48'i farklı tarımsal faaliyetler yanında bağıcılığı devam ettirmektedir.(Örneğin; buğday, arpa, mercimek, mısır, pamuk vs...) Aynı zamanda üreticilerin arıcılık, hayvancılıkla da uğraştıkları saptanmıştır.

Ankete katılan üreticilerin bağıcılığı tercih sebepleri incelendiğinde, bağıcılığın yörede aile işletmeciliği şeklinde atadan kalma eski usullerle yapılmakta olduğu üreticilerin %24 ünün "büyüklerimiz yaptığından" seçeneğini tercih etmelerinden anlaşılmaktadır. Diyarbakır ilinde bağıcılık başka ürünlerin yetişmediği ya da az yetiştirildiği yörelerde yoğunlaşmaktadır. Seçtiğimiz örneklemin bu yörelerden oluşması sebebi ile ankete katılan üreticilerin % 13.40'ının başka ürün yetişmediğini, %10 'unun herkes tarafından bu ürünün yetiştirildiğini belirttiği gözlemlenmiştir. Üreticilerin %13.20 si arazilerin küçük olduğunu belirtmiştir. Ankete katılan üreticilerin tesis kurulum aşamasında nerede araştırma yapıldığı incelendiğinde 'tarım müdürlüğü (% 59.8) , tüccar (% 13.

30)ve fidancılar (%8) ve ziraat fakültelerinin (%8)' öne çıktığı çizelgede de görülmektedir.

Tesis kurulum aşamasında üreticilerin %92.2 u desteklerin etkili olmadığı cevabını vermiştir. Desteklerden neden yararlanılmadığı araştırıldığında ise üreticilerin %58.4' ünün desteklemelerden haberinin olmadığı cevabını verdiği görülmüştür. Ankete katılan üreticilerin araştırma sürecinde herhangi bir kamu kuruluşundan bilgi alıp almadığı incelendiğinde; araştırma yapan üreticilerin, %59.8' inin Tarım il ilçe müdürlüklerinden %8'inin de ziraat fakültelerinden bilgi alışverişinde bulunduğu tespit edilmiştir. Üreticinin fidan seçiminde kriterlere dikkat edilip edilmediği konusuna yönelik olarak sorulan sorulardan elde edilen veriler doğrultusunda, üreticilerin %77. 5' unun kriterlere dikkat ettiği %22. 5 sinin dikkat etmediği görülmüştür.

Fidan seçiminde en çok dikkate alınan kriterler %29 ile verim, %22.70 ile toprağa uygunluk, %20. 10 ile ürün fiyatı,%17 ile iklime uygunluk, %7.90 ile su isteği olarak belirlenmiştir.

Fidan temin yerleri incelendiğinde , %52 ile fidancı, %30.30 diğer (diğer olarak belirtilmiş olan eski bağlar veya komşudan anaç temini)ve %9,40 ilçe tarımdan, % 5. 40 tarım il müdürlüğünden temin edildiği görülmüştür. Bağ tesisinden önce yapılması gerekli olan toprak analiz işleminin yapılıp yapılmadığı konusu incelendiğinde, üreticilerin %77.1' i hiç yaptırmadığını, %10.6'sı beş yılda bir, %6.1'si üç yılda bir, %2.7'si iki yılda bir, %3.4'ü her yıl toprak analizi yaptırdığını belirtmiştir. Bu çalışmada üreticilere hangi sulama sistemini kullandıkları sorulmuş olup %90.1 ile bağların herhangi bir sulama sistemi ile sulanmadığı, bağlarda %5.8 üreticinin damla sulama sistemi kullandığı bağlarda %4.1 üreticinin salma sulama yaptığı belirlenmiştir. Diyarbakır ili örneğinde bulunan üreticilerle yapılan anket çalışmasında ise; üreticilerin %83.6'sının kimyasal ilaçlama yaptığı,%11.7'sinin ilaçlama yapmadığı, %3. 9'unun biyolojik ilaçlama yaptığı tespit edilmiştir. Diyarbakır'da ve ilçelerinde halen eski bağcılık tekniğinin uygulanması ve *filoksera* ile buluşan yerlerin tespit edilmesi amacıyla yeterli çalışmaların yapılmaması, *filoksera* zararlısının yayılma potansiyeline olanak sağlamaktadır. İlde bağ hastalık ve zararlılarına karşı bilinçli ve zamanında

ilaçlama yapılmamaktadır. Diyarbakır ili bağcılık işletmeleri işgücü yoğun bir üretim sergilemektedir. İşletme sahiplerine yöneltilen işgücü temininin kaynağını belirlemek amacı ile sorulmuş olan sorunun cevaplarına göre, üreticilerin %81.2' si akrabalarından, %10.9'u diğer üreticilerden, %7.8'i il dışından temin edilmektedir.

Üreticilere alet- ekipman sahipliği konusunda yöneltilen soru sonucu elde edilen verilerde %53.9 ekipman sahipliği bulunmakta ve üreticilerin %75.8' i alet ve ekipman temininde desteklerden yararlanmadığını belirtmiştir. Bağcılık işletmelerinin %82.8' bağcılık kredisi kullanmadığını belirtmiştir. Diyarbakır ili üzüm üreticilerine yöneltilen soğuk hava deposu bulunup bulunmadığı ile ilgili soruya üreticilerin %96.9'u soğuk hava depolarının bulunmadığı cevabını vermiştir. Ankete katılan üreticilerin %35.50'si sofralık, %33.40'ı şaraplık, %31.10'u şıralık olarak üretim yapmakta olduğu görülmektedir. Üreticilerin %69.3'ü üzümü ana ürün olarak %26.8'i üzümü işleyerek (şıralık), %3.9' u işleyerek (şaraplık) olarak pazarlamakta olduğu belirlenmiştir. Ankete katılan üreticilerin %45.50'si üzümü toplayıp tüccara vermektedir. Toplanan üzümde bu evrede depolama sorunu ve sıcaklığın etkisi ile ürün kayıpları fazla olmaktadır. Ankete katılan üreticilerin %25.6'sı üzümü işleyip satmaktadır. Üretilen üzümün değerlendirilmeye uygun olan (sofralık, kurutmalık, şaraplık ve şıralık) çeşitlerin işlenmesi durumunda yüksek gelir elde edilecektir. Ayrıca üreticiler yüz yüze görüşmelerde üzümü işleyerek satmanın daha karlı olduğunu vurgulamışlardır. Üreticilerin %21.6'sı üzümü pazarda sattıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin %6.4'ü ürünü dalında tüccara sattıkları görülmektedir. İşgücü temini zor üreticiler üzümü bağda hiç toplamadan dalındayken tüccara sattıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, bir işletmenin başarılı olabilmesi için piyasayı iyi tanıyıp buna yönelik ekonomik değeri olan ürünleri üretmesi gerektiğinin önemi ortaya çıkmaktadır. GZFT analizi sonuçlarına göre, üzüm üretimi ve üzümçülük yaparak geçimini sağlayan çiftçilerin sorunlarının belirlenmesi, küçük üreticilerinde faydalanabileceği bir üzüm destekleme politikasının ortaya konması, işletmelerde ise etkin üretimin gerçekleştirilebilmesi, üretimde pazarlama faaliyetleri üzerinde durularak pazarın genişletilmesi gerekmektedir. Bağ tesisi, bağ yönetimi, ürün işleme, depolama, gıda güvenliği, pazarlama ve mevzuattan kaynaklanan sorunların acilen çözümüne yönelik çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, E., 2002. Bağcılığın Türkiye ekonomisindeki yeri. Dünya Gıda Dergisi, (07), MPRA Paper No. 8652, 119-129.
- Altındışli, A., 2000. Çekirdeksiz Kuru Üzümde Kalıntı Sorunu. TYUAP Ege-Marmara Dilimi Bahçe Bitkileri Grubu Bilgi Alışveriş Toplantısı, T.C Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Menemen.
- Ankan, R., 2007. Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama. 6. Baskı. Asil Yayın, Ankara.
- Anonim, 2018. Türkiye İstatistik Kurumu Bitkisel Üretim İstatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr/> (15, 06, 2019).
- Anonim, 2019. Türkiye Üzüm Üretim Haritası. <http://cografyaharita.com/> (15,06,2019).
- Anonim, 2019. Güneydoğu Anadolu Bölgesi İlleri Haritası. <http://cografyaharita.com/> (15,06,2019).
- Anonim, 2019. Diyarbakır İli Merkez ve İlçeleri Haritası. <http://cografyaharita.com/> (15,06,2019).
- Anonim, 2019. Food And Agriculture Organization of The United Nations Statistics Division. faostat3.fao.org. (15,06,2019).
- Atalay, D.A., Özdemir, G. , Karataş, H.; 2003. Diyarbakır Bağcılığının Mevcut Durumu Sorunları ve Çözüm Önerileri. GAP III. Tarım Kongresi, Şanlıurfa.
- Bahar, E. 2004. Bağ Kurma Maliyeti. Basılmamış Ders Notu, Tekirdağ.
- Bahar, E. Korkutal, İ., Kök, D., 2006. Türkiye bağcılığının son yıllardaki gelişiminde görülen başlıca sorunlar ve çözüm önerileri. Trakya Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 7 (1), 65–69.
- Bahar, E., Korkutal, İ., Kök, D., 2016. Türkiye Bağcılığının Son Yıllardaki Gelişiminde Görülen Başlıca Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 7 (1), 65-69.
- Batu, A., Kaya, C., Çatak, C., Şahin, C. , 2007. Pestil üretim tekniği. Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi (1) ,71-81.
- Çalkan Sağlam, Ö., Sağlam, H., 2018. İnsanlık Tarihinde Üzümün Önemi Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi, 1(2), 1-10.
- Çakır, A., Karakaya, E., Kuzu, K. , 2014. Diyarbakır İli Eğil İlçesi Bağcılığının Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 1(4): 490-500.
- Çelik, H., Kunter, B., Söylemezoğlu, G., Ergül, A., Çelik, H., Karataş, H., Özdemir, G. ve Atak, A. ;2010. Bağcılığın Geliştirilmesi Yöntemleri ve Üretim Hedefleri. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, Bildiriler Kitabı 1, 493-513, Ankara.
- Çetin, B.; 1986. Adana Ve İçel İllerinde Üretilen Ve Ankara'ya Gönderilen Önemli Yaş Meyve Ve Sebzelerin Pazarlanmasının Düzenlenmesi Ve Masrafların Düşürülmesi araştırması. TUBİTAK Proje No: TOAG-550, Ankara.
- Çiçek, A., Erkan, O.; 1996. Tarım Ekonomisi Araştırmalarında Örneklem Yöntemleri, Ders Notları, Tokat.
- Dilli, Y., 2008. Ege Bölgesindeki Bazı Önemli Üzüm Çeşitleri, Tipleri Ve Klonlarının Mikrosatellit (SSR) Markörleriyle Karterizasyonu, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi. Fen Bil. Enstitüsü, İzmir.

- Değirmenci Karataş, D., Karataş, H., Özdemir, G., 2010. Dünyadaki Gelişmeler Karşısında Türkiye Şarap Sektörünün Değerlendirilmesi. I. Uluslararası Katılımlı Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği Sempozyumu, Bitkisel Üretim toplantıları, 24-(26,05,2010), 373-386, Diyarbakır.
- Ekiz, V., 2010. İşletmelerde Yaşanan Psikolojik Şiddet. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fidan, Y., 1985. Özel Bağcılık. Ankara Üniversitesi. Ziraat Fakültesi Yayınları No:930, Ankara.
- Kara, Z., Sabır, A., Akın, A., Yazar, K., 2013. Türkiye 8. Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu, (25-28,09, 2013), Konya.
- Karataş, H., Karataş, D., 2009. Güneydoğu Anadolu Üzüm Çeşitlerinin Yöresel Değerlendirme Amaçlı Kullanım Alanları. 7. Türkiye Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu. Manisa.
- Karataş, D., Karataş, H., ve Özdemir, G., 2015. Diyarbakır İli Bağcılığının Sektörel Durum Analizi. Karacadağ Kalkınma Ajansı Proje Kitabı. 109 s.
- Karabat S., 2014. Türkiye Ve Dünya Bağcılığı <http://apelasyon.com/Yazi/33-dunya-ve-turkiye-bagciligi> (15.06.2019).
- Küçükönder, H., Efe, E., Akyol, E., Şahin, M. ve Üçkardeş, F., 2004. Çok Değişkenli İstatistiksel Analizlerin Hayvancılıkta Kullanımı. 4. Ulusal Zootehni Bilim Kongresi, Bildiriler Kitabı. 550-554, Isparta.
- Güneş, T., Arıkan, R., Erdem, H., Ergenoğlu, F., Gezerel, Ö., Kaplankıran, M., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bitki Koruma Bölümü, İzmir.
- Güngör, Y., Erözel, A.Z., Yıldırım, O., Sulama. 2010. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü. Yayın No:1580, Ders Kitabı No:532, 291s, Ankara.
- Odabaş F., Köse B., 2005. Bağcılıkta Organik Tarım Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, J. of Fac. of Agric., OMU, 2005,20(3):96-104
- Özdemir, G., 2016. Diyarbakır İlinin Organik Üzüm Yetiştirme Potansiyeli ve Yaygınlaştırılması Faaliyetleri. GAP TEYAP Tarımsal Eğitim ve Yayın Projesi Dergisi, 3:22-29.
- Sivaslıgil, C., 2003. Araştırma Teknikleri ve Temel İstatistik Bilgileri, İzmir.
- Şen, M., 2007. Ambalaja Yönelik Tüketici Tutumları ve Bir Uygulama. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nakip, M., 2013. Pazarlamada Araştırma Teknikleri ve SPSS Uygulamaları. Seçkin Yayıncılık.
- Turanlı, F., 2017. Bağ Zararlıları ve Mücadeleleri Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi Cilt 6 (Kapadokya Ulusal Bağcılık Çalıştayı Özel Sayı) 112-121.
- Uysal, H., 2004. İhracata Yönelik Sofralık Üzüm Üretim ve Pazarlama Olanaklarının Geliştirilmesi. Bağcılık Araştırma Enstitüsü. Yayın No: 110, Manisa.
- Ünal, A., 2015. Yüksel, İ. ve Erdem, A., Bağ Tesis Tekniği Ziraat <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/manisabagcilik/Belgeler/genelbagcilik/BAG%20TESIS%20TEKNIGI%20AKAY%20UNAL.pdf> (15, 06, 2019).

7. EKLER ANKET FORMU

ANKET FORMU

DIYARBAKIR İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN BAĞCILIK İŞLETMELERİNİN YAPISI, ÜRETİM ve PAZARLAMA SORUNLARI

Değerli Katılımcı;

Doldurmanız rica edilen bu anket formu Gaziosmanpaşa Üniversitesinde yürütülen tez çalışmasına veri toplamak amacıyla Ömer YILDIZ tarafından hazırlanmıştır.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

1. Yaşınız

20 ve altı 21-30 31-40 41-50 51-60 61-ve üstü

2. Eğitim durumunuz

Okuryazar değil Diplomasız okur yazar İlkokul Ortaokul

Lise Ön lisans Lisans Yüksek lisans Doktora

3. Sosyal güvence durumunuz

Yok Bağkur SSK Emekli Sandığı

4. Birincil meşguliyet durumunuz

Çiftçi Emekli Diğer

5. Bağcılığı tercih sebebiniz (Birden fazla seçenek tercih yapılabilir)

Başka ürün yetişmediğinden

Herkes bunu yetiştirdiğinden

Bilmediğim için

Tatmin edici gelir

Büyüklerimiz yaptığından

Masrafı az olduğundan

Riski fazla olmadığından

Arazi Küçük

Hobi

Kendi ihtiyacı

6. Bağcılık tecrübeniz kaç yıldır? .....

7. Bağcılık haricinde tarımsal faaliyetiniz var mı

Evet Hayır Evet ise .....

8. Tarımsal işletmenizdeki toplam arazi varlığınız nedir?.....da

9. Mülkiyet durumu nasıldır?

Mülk Arazi ..... da Ortak Arazi ..... da

Kira..... da

10. İşletmenizdeki toplam bağ alanı kaç dekardan oluşmaktadır? .....

11. Mevcut bağ alanlarınız kaç parça araziye dağılmıştır? ..... parsel

12. İşletmenizde hangi amaçla üretim yapmaktasınız?

Sofralık Kurutmalık Şaraplık Yaprak Karışık

13. Bağ sisteminiz nedir?

Yüksek sistem bağcılık yapıyorum Geleneksel bağcılık yapıyorum

Her iki sistemde var

14. Bu üretim sistemini tercih etme sebebiniz

YÜKSEK SİSTEM						
Verim yüksek	Talep çok	Dayanıklı	Lezzetli	Bakımı kolay	kaliteli	karlı
GELENEKSEL BAĞCILIK						
Verim yüksek	Talep çok	Dayanıklı	Lezzetli	Bakımı kolay	kaliteli	karlı

15. Yüksek sistem bağcılığı ilk kimden duydunuz?

Ziraat mühendisinden Şarap fabrikası elemanından

Diğer çiftçi arkadaşlardan diğer

16. Tesis kurulumu aşamasında desteklerin etkisi oldu mu?

Evet Hayır

17. Tesis kurulumu aşamasında araştırma yaptınız mı?

Evet Hayır

18. Nerede araştırma yaptınız?(Birden Fazla Seçenek Tercih Yapılabilir)

Tarım İl/İlçe Müd.

Ziraat Fak.

Tarım Danışmanları

Üretici Bir.

Kooperatif

İnternet

Fidancılar

Tüccar

İlaç Bayii

Diğer çiftçiler

19. Kamu Kuruluşlarından bilgi aldınız mı?

Evet Hayır

20. Hangi Kamu Kuruluşundan bilgi aldınız? (Birden Fazla Seçenek Tercih Yapılabilir)

Tarım İl Müd.

Tarım İlçe Müd.

İl Özel İd.

Tarım Danışmanı

Ziraat Fakültesi

21. Fidanları nereden aldınız? (Birden Fazla Seçenek Tercih Yapılabilir)

Tarım İl Müd.

Tarım İlçe Müd.

Araştırma Ens.

Kaymakamlık

İl Özel İdaresi

Kooperatif

Fidancı

Diğer

22. Fidan Seçerken Kriterlere Dikkat Ettiniz mi?

Evet Hayır

23. Hangi kriterlere dikkat ettiniz? (Birden Fazla Seçenek Tercih Yapılabilir)

İklime uygunluğa

Toprağa uygunluğuna

Verimine

Ürün fiyatına

Su isteğine

Girdi ihtiyacına

İşgücü ihtiyacına

24. Toprak analizi yaptırıyor musunuz?

Her yıl

İki yılda bir

Üç yılda bir

Beş yılda bir Hiç yaptırmadım

25. Hangi sulama sistemini kullanıyorsunuz?

Damla sulama

Salma sulama

Diğer.....

26. Bölgenizde karşılaştığınız tarımsal zararlılar nelerdir?.....

27. Tarımsal zararlılar ile nasıl mücadele yapıyorsunuz?

Kimyasal (böcek ilacı, pestisitler)

Biyolojik

Yapmıyorum

28. Alet/Ekipmana sahip misiniz? Evet Hayır

Cevabınız Evetse, hangileri;

Traktör Pulluk Çapa İlaçlama Makinaları Diğer Alet Ve Ekipmanlar

29. Tarımsal Ekipmanlarınızın Mülkiyet Durumu Nasıldır?

Kendime Ait Kiralık Diğer Çiftçilerden Ödünç

30. Alet/ ekipman temininde destek aldınız mı?

( )Evet ( )Hayır

Evet ise hangi alet-ekipman .....

31. Hayır ise Neden desteklerden yararlanmadınız?

( )Haberim yok

( )Şartları sağlayamadım

( )Destek alamadım

( )Arazim küçük

32. Bağcılık kredisi kullandınız mı?

( )Evet ( )Hayır

Ne kadar:

Nereden:

33. İşgücünü nereden alırsınız?

( ) Akrabalardan ( )Diğer üreticilerden ( )İl dışından

34. Hangi çeşitleri üretiyorsunuz?

( )sofralık%.....(çeşit ismi.....)

( )şaraplık%.....(çeşit ismi .....

( )şıralık%.....(çeşit ismi .....

35. Üretilen Üzümün Kullanılış Şekli

Ailede Tüketilen miktar kg.		
Satılan	Miktar kg. (ton)	
	Fiyat	
	Değer	
İşlenen	İşlenen mamul	
	Hammadde	
	Mamul fiyatı	
	Değer	

36. Sözleşmeli yetiştiricilik yapıyor musunuz?

Evet Hayır

37. Hayır İse Neden?

- Piyasadan daha düşük fiyata satılıyor
 Bana bir fayda sağlamadı
 Diğer.....

38. Sözleşme Yaptığınız Firma, size hangi konularda fayda sağlıyor?

- Girdi Temininde Yardımcı Oluyor
 İlaç
 Gübre
 Teknik Danışmanlık Yapıyor
 Nakliyesini Kendi Yapıyor

39.Neden sözleşmeli yetiştiriciliği tercih ediyorsunuz?

- Satış Garantisi
 Yaptıkları Teknik Ve Fiziki Yönlendirmeden Dolayı Yetiştiricilik Kolay
 Diğer...

40.Sözleşme yaptığınız firma ürün ödemesini nasıl yapıyor?

- Peşin Taksitli

41. Üretiminizin ne kadarını sözleşmeli firmaya satıyorsunuz? %.....

42. Tarım sigortası yaptırır mısınız?(En son tarım sigortası primi... TL)

- Her yıl düzenli olarak
 Sadece bir kez yaptırđım
 Yaptırmayı düşünüyorum
 Yaptırmıyorum

43. Neden tarım sigortası yaptırmadınız?

- Çok masraflı
 Riskle karşılaşmıyoruz
 Haberim yok
 Arazi küçük

44. Üretim ile ilgili sorunlarınız nelerdir .....

45. Ürününüzü nasıl pazarlıyorsunuz?

- Ana ürün olarak
 İşleyerek (şıra olarak)
 İşleyerek (şarap olarak)

46. Ürünü ne zaman/ nasıl pazarlıyorsunuz? (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

- Dalında tüccar alır
 Toplar tüccara veririz
 İşler satarız
 Kooperatife veririz
 Üretici Birliğine veririz
 Pazarda satarım
 Sözleşmeli

47. Ürün satış Fiyatından memnun musunuz?

- Evet Hayır

48. Bağcılık alanında faaliyet gösteren kooperatif ya da birlik var mı?

- Evet Hayır

49. Üye misiniz? Evet Hayır

50. Pazarlama ile ilgili sorunlarınız neler ?(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Fiyat Düşük
 Muhafaza Zor
 Alıcı Az
 Ürün Kayıpları Çok
 Alıcılar İstikrarsız
 Örgütlenme Yok
 Diğer

51. Hasat sırasında ürün kaybınız % ..... Olmaktadır

52. Depolama alanlarınız yeterli mi

- Evet Hayır

53. Köyün ya da kooperatifin ortak bir soğuk depolama alanı mevcut mu?

- Evet Hayır

54. Diğer sorunlar...

Değerli vaktinizi ayırıp anketi cevaplandırduğınız için çok teşekkür ederim

8. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ömer YILDIZ
Doğum Tarihi ve Yer : 28.03.1986/ Kozaklı NEVŞEHİR
Medeni Hal : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
Telefon : 553 119 14 41
e-mail : yildizyildiz987654321@gmail.com

EĞİTİM

YÜKSEKLİSANS : Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

LİSANS : Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

